

PLAN-MER
Mestactieprogramma 2019-2022 (MAP6) in het kader van de
Nitraatrichtlijn
Kennisgeving

COLOFON

Opdracht:

Plan-MER Mestactieprogramma 2019-2022 (MAP6) in het kader van de Nitraatrichtlijn
Kennisgeving

Opdrachtgever:

Vlaamse Landmaatschappij
VLM Centrale Directie
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Opdrachthouder:

Antea Belgium nv
Roderveldlaan 1
2600 Antwerpen

T : +32(0)3 221 55 00
F : +32 (0)3 221 55 01
www.anteagroup.be
BTW: BE 414.321.939
RPR Antwerpen 0414.321.939
IBAN: BE81 4062 0904 6124
BIC: KREDBEBB

Antea Group is gecertificeerd volgens ISO9001

Identificatienummer:

4239883003/ivm

Datum:

status / revisie:

10 juli 2018	Versie 1
13 juli 2018	Versie 2
27 juli 2018	Versie 3

Vrijgave:

Cedric Vervaet, Account Manager

Controle:

Inge Van der Mueren, MER-coördinator

Projectmedewerkers:

Inge Van der Mueren, MER-coördinator, MER-deskundige bodem en water
Dirk Dermaux, MER-deskundige lucht
Sofie Claerbout, MER-deskundige biodiversiteit
Paul Arts, MER-deskundige landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie en mens (ruimtelijke aspecten)

Team van deskundigen:

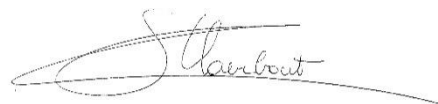
Mer coördinator en Mer-deskundige Bodem en Water
Inge Van der Mueren

Mer-deskundige Mens – ruimtelijke aspecten en mobiliteit en
Landschap, Bouwkundig Erfgoed en Archeologie
Paul Arts

Mer-deskundige Biodiversiteit
Sofie Claubout

Mer-deskundige Lucht
Dirk Dermaux

INHOUD

DEEL 1	TEKSTGEDEELTE	6
1	INLEIDING	7
1.1	AANLEIDING VOOR HET PROGRAMMA EN HET PLAN-MER.....	7
1.2	TOETSING AAN DE MER-PLICHT EN AAN DE MER-FILOSOFIE	7
1.3	PROCEDURE PLAN-MER EN VERDERE BESLUITVORMING	8
1.4	TOTSTANDKOMING VAN HET RAPPORT	10
2	BESCHRIJVING VAN HET PLAN	12
2.1	TOTSTANDKOMING VAN HET PLAN	12
2.2	WERKINGSGEBIED.....	12
2.3	DOELSTELLINGEN VAN HET MESTACTIEPROGRAMMA	13
2.4	MAATREGELEN VAN HET MESTACTIEPROGRAMMA	15
2.4.1	Versterken van de handhaving en implementatie van bestaande maatregelen en instrumenten 16	
2.4.2	Het realiseren van bijkomende reducties van de nutriëntenvrachten door sector- en gebiedsgerichte maatregelen	17
2.4.3	Bodemkwaliteit verbeteren	20
2.4.4	Kennisoverdracht stimuleren en nieuwe maatregelen ontwikkelen	20
2.4.5	Begeleiding	20
3	JURIDISCHE, ADMINISTRatieve EN BELEIDSMATIGE SITUERING	21
4	AANPAK VAN DE MILIEUEFFECTBEOORDELING	29
4.1	OPBOUW EN UITGANGSPUNTEN VAN DE EFFECTBEOORDELING	29
4.2	OVERZICHT VAN DE MOGELIJKE MILIEUEFFECTEN PER DISCIPLINE	30
4.2.1	Relevante disciplines per MAP-maatregelengroep.....	30
4.2.2	Specifieke aandachtspunten per discipline.....	31
4.3	(GEWEST)GRENDOverschrijdende effecten	32
4.4	ALTERNATIEVEN EN ONTWIKKELINGSScenario's	33
4.4.1	Alternatieven	33
4.4.2	Ontwikkelingsscenario's	33
5	NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING	34
5.1	AANLEIDING VOOR HET PROGRAMMA EN HET PLAN-MER.....	34
5.2	MAATREGELEN VAN HET MESTACTIEPROGRAMMA	34
5.3	OVERZICHT VAN DE MOGELIJKE MILIEUEFFECTEN PER DISCIPLINE	34
6	VERKLARENDE WOORDENLIJST EN AFKORTINGEN	36
DEEL 2	BIJLAGEN	39

BIJLAGEN

- Bijlage 1   Conclusie plan-MER Mestactieprogramma 2015-2018 (MAP5) in het kader van de
Nitratrichtlijn
- Bijlage 2   Maatregelen Mestactieprogramma 5

DEEL 1   TEKSTGEDEELTE

---

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het programma en het plan-MER

De **Europese Nitraatrichtlijn** (91/676/EEG) heeft als doel de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraten uit agrarisch bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. In uitvoering van de Nitraatrichtlijn stelt Vlaanderen om de vier jaar een nieuw mestactieprogramma op waarin verschillende maatregelen vastgelegd zijn om de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraten en eutrofiëring door stikstofverbindingen tegen te gaan. Momenteel loopt het vijfde mestactieprogramma voor de periode 2015-2018. Het Mestdecreet geeft uitvoering aan dit mestactieprogramma. Het zesde mestactieprogramma voor de periode 2019-2022 is in voorbereiding.

Een mestactieprogramma komt tot stand na een periode van overleg tussen Vlaanderen en het Directoraat-Generaal (DG) Milieu van de Europese Commissie (EC). Momenteel lopen besprekingen tussen Vlaanderen en DG Milieu van de EC over de inhoud van het **zesde mestactieprogramma 2019-2022**.

De Europese m.e.r.-richtlijn (2001/42/EC) brengt de verplichting mee dat een milieueffectbeoordeling moet worden uitgevoerd voor elk plan en programma die zou kunnen leiden tot activiteiten met mogelijke gevolgen voor het milieu. Dit plan-MER omvat de milieueffectenbeoordeling van het ontwerp-mestactieprogramma voor de periode 2019-2022 (MAP6).

1.2 Toetsing aan de MER-plicht en aan de MER-filosofie

De beoordeling van plannen en programma's op hun gevolgen voor het milieu wordt geregeld door het decreet van 27 april 2007 en het besluit van de Vlaamse regering van 12 oktober 2007. De bepaling of een plan of programma, onder de plan-MER-plicht valt, gebeurt in drie stappen:

- **Stap 1:** Valt het plan onder de definitie van een plan of programma zoals gedefinieerd in het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid (DABM) ? → hiervoor moeten drie voorwaarden gelijktijdig vervuld zijn:
  - Decretale of bestuursrechterlijke bepalingen moeten voorschrijven dat een plan of programma wordt opgesteld en/of vastgesteld;
  - Het moet gaan om een plan of programma dat door een instantie op regionaal, provinciaal of lokaal niveau is opgesteld;
  - Het plan of programma moet via een instantie op regionaal, provinciaal of lokaal niveau worden vastgesteld.

De opmaak van het mestactieprogramma wordt opgelegd vanuit de Europese Nitraatrichtlijn. Het mestactieprogramma wordt opgesteld door de Vlaamse overheid en vastgesteld door de Vlaamse regering. Het MAP valt m.a.w. onder de definitie van een plan of programma.

- **Stap 2:** valt het plan onder het toepassingsgebied van het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid (DABM?) →dit is het geval indien:
  - Het plan het kader vormt voor de toekenning van een vergunning (stedenbouwkundige, milieu-, natuur-, kap,...) aan een project;
  - Het plan mogelijk betekenisvolle effecten heeft op speciale beschermingszones waardoor een passende beoordeling vereist is.

Het mestactieprogramma vormt in principe geen directe basis voor het toekennen van vergunningen, maar resulteert mogelijks wel in projecten waarbij een vergunning dient verleend te worden (bv. opslagcapaciteiten, ...), en de maatregelen kunnen eveneens betekenisvolle effecten hebben op speciale beschermingszones. In die zin kan gesteld worden dat het MAP onder het toepassingsgebied van het DABM valt.

- **Stap 3:** valt het plan onder de plan-MER-plicht? → Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:
  - Plannen die “van rechtswege” plan-MER-plichtig zijn (geen voorafgaande “screening” vereist):
    - Plannen die het kader vormen voor projecten uit bijlage I, II of III van het BVR van 10 december 2004 (project-MER-plicht) én niet het gebruik regelen van een klein gebied op lokaal niveau noch een kleine wijziging inhouden én betrekking hebben op landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening;
    - Plannen waarvoor een passende beoordeling vereist is én niet het gebruik regelen van een klein gebied op lokaal niveau noch een kleine wijziging inhouden;
  - Plannen die niet onder de vorige categorie vallen en waarvoor geval per geval moet geoordeeld worden of ze aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben → “screeningplicht”
  - Plannen voor noodsituaties (niet plan-MER-plichtig, maar hier niet relevant).

De lijst van MER-plichtige activiteiten is opgenomen in het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 (BS 17/02/2005). In dit besluit worden de projecten opgedeeld in Bijlage I-projecten (MER altijd vereist) en Bijlage II-projecten (onthefing van MER-plicht mogelijk na gemotiveerd verzoek). Door het Besluit van 1 maart 2013 wordt hieraan Bijlage III toegevoegd met de projecten die onder de project-MER-screeningsplicht vallen.

Bepaalde projecten i.k.v. het mestactieprogramma vallen onder Bijlage I of II van het BVR van 10 december 2004 (mestbewerking of -verwerking, ...) of onder Bijlage III van het BVR van 1 maart 2013. Tevens dient een passende beoordeling opgesteld te worden en zijn de vermelde maatregelen in het mestactieprogramma van toepassing over gans Vlaanderen en hebben deze betrekking op landbouw. Het mestactie-programma dient aldus onderworpen te worden aan een volwaardige plan-MER-beoordeling.

1.3 Procedure plan-MER en verdere besluitvorming

M.b.t. de te volgen **procedure** voor de opmaak van de plan-MER volgens het zgn. generiek spoor is het plan-MER-decreet van 27/04/2007 (BS 20/06/2007)¹ en het Besluit van de Vlaamse Regering van 12/10/2007 (en hun latere wijzigingen) van toepassing.

De plan-MER-procedure voor MAP6 omvat volgende stappen:

- Opmaak van een kennisgeving door de MER-coördinator en de MER-deskundigen;
- Volledigverklaring van de kennisgeving door de Dienst Mer;
- Bekendmaking en ter inzage legging van de volledig verklaarde kennisgeving:
  - aankondiging in ten minste één krant, met melding dat de kennisgeving kan geraadpleegd worden;
  - ter beschikking stelling op de website van de Dienst Mer en van de initiatiefnemer (VLM);
  - inkijken van de kennisgeving in het Provinciehuis van de vijf provincies;
- Bundeling (door de Dienst Mer) van eventuele vragen en opmerkingen, geformuleerd tijdens

¹ Decreet van 27/04/2007 (BS 20/06/2007) houdende wijziging van titel IV van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en van artikel 36ter van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

de ter inzage legging en de raadpleging van de bevoegde instanties;

- Bespreking in de zgn. richtlijnenvergadering met de administraties, de erkende deskundigen en de initiatiefnemer van de kennisgeving en van de bij de ter inzage legging en raadpleging gemaakte vragen en opmerkingen;
- Opmaak van de MER-richtlijnen door de Dienst Mer;
- Opmaak van het Ontwerp plan-MER welke samen met het ontwerpplan of –programma in openbaar onderzoek gaat;
- Aanvraag van de adviezen aan de adviesinstanties door de initiatiefnemer;
- Bezorgen van de opmerkingen en adviezen en het voltooide plan-MER aan de dienst Mer;
- Goedkeuringsonderzoek van het definitief plan-MER door de Dienst Mer;
- Goedkeuring van het plan-MER door de Dienst MER, uiterlijk voor de definitieve vaststelling van het plan.

De eerste stap in de plan-MER-procedure is dus de opmaak van een **kennisgeving**. De doelstellingen van deze nota zijn de volgende:

- Verschaffen van voldoende informatie omtrent het plan en zijn alternatieven, en omtrent de te bestuderen effecten, zodat de burger en de administraties (tijdens de ter inzage legging en raadpleging) kunnen nagaan wat er zal bestudeerd worden en of de geplande MER-studie de te verwachten effecten voldoende zal bestuderen.
- Voldoende duidelijk aangeven wat de intenties van de plan-MER-studie zijn (welke effecten zullen bestudeerd worden en op welke manier?), zodat de kennisgeving bij de beoordeling van het ontwerp-MER door de Dienst Mer kan gebruikt worden als controlemiddel (zijn alle effecten wel degelijk bestudeerd en beschreven zoals aangegeven in de kennisgeving ?).

Tijdens de 30 dagen van de ter inzage legging heeft eenieder de mogelijkheid om opmerkingen of suggesties te doen over hoe het milieueffectrapport zal opgesteld worden. Formele bezwaarschriften en petitieën kunnen niet ingediend worden in dit stadium van het plan. Dat kan wel later tijdens het openbaar onderzoek van het beleidsplan zelf. U kan dan gebruik maken van het afgewerkte milieueffectrapport om uw bezwaren beter te onderbouwen.

Wat kan uw inspraakreactie wel bevatten:

- **mogelijke planalternatieven of -varianten die niet in de kennisgeving vermeld worden en waarvan u vindt dat ze mee moeten onderzocht worden**
- **mogelijke milieueffecten waarvan niet in de kennisgeving vermeld wordt dat ze onderzocht zullen worden**
- **bepaalde aandachtspunten en gebieden waarop het plan een impact kan hebben en waarvan de kennisgeving geen melding maakt.**

Belangrijk is om vooral opmerkingen te maken vanuit uw eigen ervaring, inzicht en kennis van uw omgeving. Reacties zoals "ik ben tegen het plan", "ik wil niet dat het plan doorgaat",... zijn begrijpelijke reacties, maar bieden inhoudelijk geen meerwaarde voor het milieu-onderzoek.

De actoren die betrokken zijn bij de opmaak van MAP6 maken deel uit van de “opvolgingscommissie mestactieplan” (OMAP). Deze commissie werd op initiatief van de minister van leefmilieu opgericht naar aanleiding van de start van MAP4 om het overleg over het mestbeleid met de stakeholders te formaliseren. In de OMAP zetelen:

- Overheid
  - Vertegenwoordiger van de minister van Leefmilieu (voorzitter)
  - Vlaamse Landmaatschappij
  - Vertegenwoordiger van de minister van Landbouw
  - Departement Landbouw en Visserij
- Middenveld
  - Boerenbond, ABS, VAC, BioForum
  - Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt
- Raadgevers
  - VMM, ILVO
  - Onderzoeks- en voorlichtingsplatform duurzame bemesting

1.4 Totstandkoming van het rapport

In het plan-MER komen volgende MER-disciplines aan bod:

- oppervlaktewater;
- bodem en grondwater;
- lucht en klimaat;
- biodiversiteit;
- landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie;
- mens, deeldisciplines ruimtelijke aspecten en mobiliteit;
- geluid en trillingen.

De disciplines geluid en trillingen en klimaat en de deeldisciplines mens-gezondheid en mobiliteit wordt op dit strategisch plan-MER-niveau als een nevendiscipline beschouwd. Daarom zullen deze (deel)disciplines opgesteld worden door de MER-coördinator of de MER-deskundige van de hoofddiscipline. De overige disciplines worden allen behandeld door een erkend deskundige.

Aan het rapport werken volgende deskundigen mee:

Interne deskundigen

De interne deskundigen zijn verantwoordelijk voor of betrokken bij de opmaak van het plan en bij de nodige administratieve procedures. Specifiek bij deze kennisgeving stonden zij in voor de aanlevering van de basisgegevens en het nalezen van het document. De interne deskundigen van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) zijn Els Lesage en Veerle Verguts.

Externe deskundigen

De externe deskundigen stonden in voor de opmaak van de kennisgevingsnota. Hiervoor werd voor een belangrijk deel gesteund op gegevens aangeleverd door de interne deskundigen. De redactie van de nota gebeurde door Inge Van der Mueren. De beschrijving van de verschillende disciplines gebeurde mede door de erkende deskundigen. De erkende deskundigen die optreden voor dit MER zijn:

Deskundige	Discipline	Erkenningsnummer	Erkend tot
Inge Van der Mueren	Coördinator		
	Bodem, deeldiscipline pedologie	MB/MER/EDA/692-V1	Onbepaalde duur
	Water	MB/MER/EDA/692-B	Onbepaalde duur
Paul Arts	Mens – ruimtelijke aspecten	MB/MER/EDA/664-V1	Onbepaalde duur
	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	MB/MER/EDA/664-B	Onbepaalde duur
Sofie Claerbout	Biodiversiteit	MB/MER/EDA/804	Onbepaalde duur
Dirk Dermaux	Lucht	MB/MER/EDA/645-V2	Onbepaalde duur

2 Beschrijving van het plan

2.1 Totstandkoming van het plan

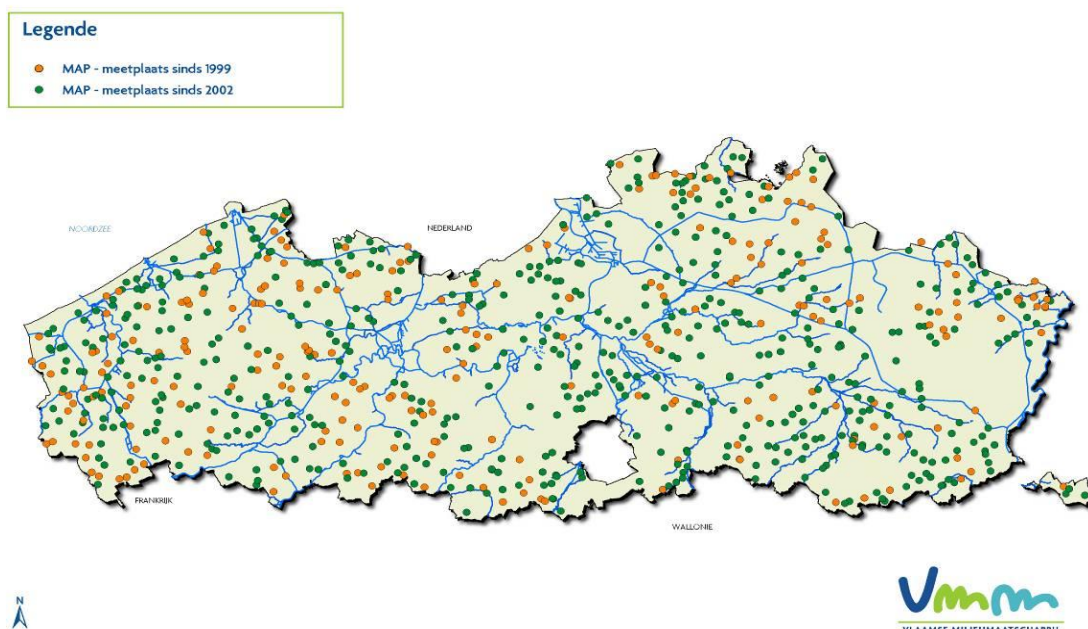
De Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft als doel het oppervlakte- en grondwater te beschermen tegen nitraten uit agrarische bronnen. Alle lidstaten moeten deze richtlijn implementeren in de eigen nationale wetgeving. In Vlaanderen wordt uitvoering gegeven aan de Nitraatrichtlijn via het Mestdecreet.

Elk actieprogramma in het kader van de Nitraatrichtlijn loopt voor een periode van 4 jaar. Het zesde Vlaamse mestactieprogramma (MAP6) heeft betrekking op de periode 2019-2022, en bouwt voort op MAP5 (2015-2018), waarvoor eveneens een MER werd opgesteld. De uitwerking van MAP6 startte met de tussentijdse evaluatie van MAP5 en is op het moment van redactie van deze kennisgeving nog steeds lopende. Een eerste concept met de hoofdlijnen van het 6de mestactieprogramma werd reeds uitgewerkt en besproken op de Opvolgingscommissie Mestactieplan (OMAP). Op basis van dit voorstel zijn de onderhandelingen opgestart tussen Vlaanderen en het Directoraat Generaal Milieu van de Europese Commissie over de inhoud van het 6de mestactieprogramma. In de volgende paragrafen worden de hoofdlijnen van MAP6 gepresenteerd.

2.2 Werkingsgebied

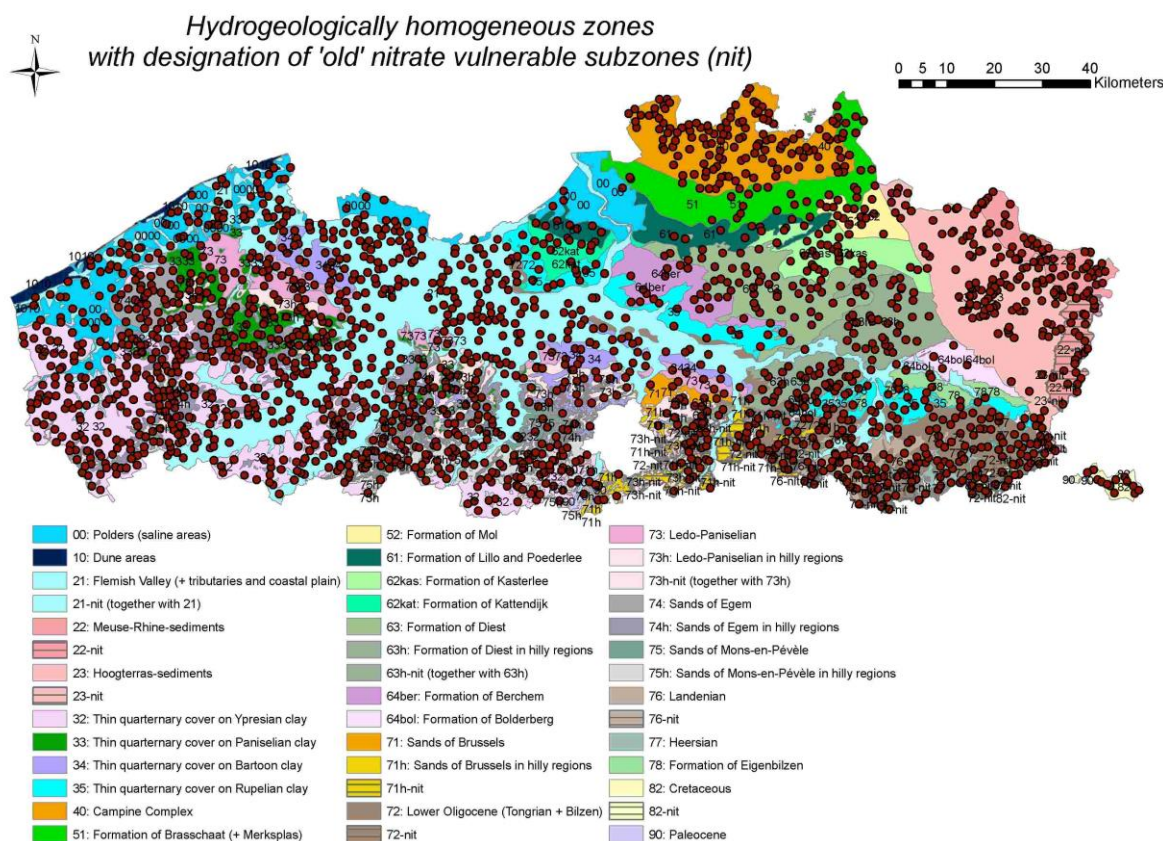
Het mestactieprogramma is van toepassing op alle landbouwbedrijven en –percelen over het hele Vlaamse grondgebied. De monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit in landbouwgebied gebeurt o.b.v. de meetresultaten van het zgn. MAP-meetnet (zie Figuur 2-1). In principe wordt de waterkwaliteit maandelijks bepaald per meetpunt, maar de meetfrequentie ligt lager in meetpunten waar reeds een consistent goede waterkwaliteit wordt geregistreerd. De meetresultaten worden geanalyseerd op meerdere niveaus: heel Vlaanderen, per rivierbekken (11) en per afstroomzone van Vlaams waterlichaam.

MAP - meetplaatsen sinds 1999 en 2002

Figuur 2-1: MAP-meetplaatsen sinds 1999 en 2002

Inzake grondwater wordt de geografische basiseenheid gevormd door de zgn. HHZ (hydrogeologisch homogene zones, zie Figuur 2-2).

Figuur 2-2: Hydrogeologisch homogene zones in Vlaanderen

2.3 Doelstellingen van het Mestactieprogramma

Uit de metingen van de nitraatconcentratie in waterlopen in landbouwgebied via de MAP-meetnetten voor grond- en oppervlaktewater blijkt dat de waterkwaliteit in het Vlaamse landbouwgebied stagneert door regionale en lokale verschillen in uit- en afspoeling van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater. De laatste jaren is de dalende trend van zowel de maximale en gemiddelde nitraatconcentraties alsook van het aantal meetplaatsen met minstens één normoverschrijding voor nitraat tot stilstand gekomen.

Ook het nitraatresidu als indicator voor de impact van bemesting op stikstofverliezen uit de landbouwbodem vertoont geen verdere daling meer. De indicatoren die geassocieerd worden met druk door dierlijke bemesting vertonen daarentegen een daling terwijl indicatoren geassocieerd met druk door bemesting met kunstmest lijken te stijgen. Deze fenomenen zijn ook vast te stellen bij de drivers van nutriëntenverliezen uit de land- en tuinbouw: de productie van dierlijke mest stagneert door afname van de varkensstapel die samen met de teruglopende dieraantallen bij vleesvee de toename in pluimvee en melkvee compenseren. Het areaal teelten dat geassocieerd wordt met intensiever gebruik van kunstmest en hoger risico op uitspoeling van nitraat zoals aardappelen en groenten, is in de afgelopen jaren toegenomen.

Met het 6de actieprogramma ambiëert Vlaanderen een **reductie van de nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw om de waterkwaliteit in lijn te brengen met de Europese doelstellingen**. Het uitgangspunt is een **aanpak die een verdere loskoppeling van de economische activiteit en de milieu-impact nastreeft**. Er wordt ingezet op het verhogen van de effectiviteit van het bestaande beleid door een **betere handhaving en implementatie** en op een **gebiedsgerichte aanpak** die maatregelen doelmatig inzet in gebieden waar een afstand tot de te bereiken doelen bestaat.

Oppervlaktewater

Tot nu toe wordt in Vlaanderen het percentage MAP-meetplaatsen met een overschrijding van de nitraatnorm (50 mg NO₃⁻/l) als belangrijkste indicator voor de impact van land- en tuinbouw op het oppervlaktewater gebruikt. Uit data-analyse blijkt echter dat deze indicator zeer sterk schaal afhankelijk is en weinig geschikt voor het uitvoeren van trendanalyses. Er kan geconcludeerd worden dat het percentage meetplaatsen met een overschrijding van de nitraatnorm dan ook niet geschikt is om een goede gebiedsgerichte opvolging van de waterkwaliteit te garanderen. De doelstellingen geformuleerd voor MAP5 op basis van deze indicator worden in MAP6 dan ook verlaten.

Om een verantwoorde gebiedsgerichte beoordeling van de evolutie van de oppervlaktewaterkwaliteit te maken, wordt voor MAP6 uitgegaan van de afbakening van de afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen (195 'catchments' die afwateren naar één van de Vlaamse waterlichamen en hun lokale vertakkingen, samen met 70 grenszones die afwateren buiten Vlaanderen). De gemeten nitraatconcentraties in de meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in deze afstroomzones laten toe om de impact van land- en tuinbouw op het oppervlaktewater te beoordelen door gebruik te maken van de **gemiddelde nitraatconcentratie als sleutelindicator**. Om dit gemiddelde te bepalen worden per afstroomzone alle meetresultaten per meetpunt van het MAP-meetnet gezamenlijk geëvalueerd.

Om te bepalen welke maatregelen moeten genomen worden per afstroomzone om de nutriëntenverliezen voldoende te reduceren ten einde de waterkwaliteit in lijn te brengen met de Europese doelstellingen, moet per afstroomzone de doelafstand bepaald worden. De streefwaarde voor de gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet werd afgeleid o.b.v. data-analyse en bedraagt 20 mg NO₃⁻/l per afstroomzone. Het verschil tussen de streefwaarde en de huidige gemiddelde nitraatconcentratie bepaalt de doelafstand voor oppervlaktewater in een afstroomzone. Op basis van deze doelafstand worden de afstroomzones ingedeeld in 4 gebiedstypes.

In afstroomzones met **gebiedstype 0** wordt de streefwaarde van 20 mg nitraat/l reeds gehaald. In deze afstroomzones moeten geen bijkomende maatregelen genomen worden en worden een aantal bepalingen uit het lopende beleid herbekeken. De afstroomzones die geklasseerd worden als **gebiedstype 1**, hebben de streefwaarde reeds in zicht. Een verderzetting van het beleid volgens een business-as-usual scenario aangevuld met de voorwaarde om vanggewassen na de oogst in te zaaien waar mogelijk, moet voldoende zijn om in deze gebieden de streefwaarde op termijn te realiseren. Voor afstroomzones met **gebiedstype 2** en **3** met een middelgrote tot grote doelafstand, zullen bijkomende maatregelen nodig zijn om verbetering in de waterkwaliteit te realiseren, waarbij gedifferentieerd kan worden in functie van de doelafstand.

Grondwater

De gemeten nitraatconcentraties in de meetpunten van het freatisch grondwatermeetnet laten toe om de impact van de land- en tuinbouw op het grondwater in te schatten.

Wat betreft de nitraatconcentratie in het freatisch grondwater worden de gedifferentieerde doelstellingen van het 5de actieprogramma als volgt geactualiseerd in MAP6:

1. Eind 2022 is de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in Vlaanderen met 10% gedaald t.o.v. 2018.
2. Eind 2022 is de gemiddelde nitraatconcentratie per HHZ lager dan 50 mg nitraat/l of minstens met 5 mg nitraat/l gedaald t.o.v. 2018.
3. Eind 2022 is de nitraatconcentratie van de individuele meetplaatsen lager dan 100 mg nitraat/l of minstens met 10% gedaald t.o.v. 2018.

Om deze doelstellingen te realiseren wordt een beoordelingskader ontwikkeld om rekening houdend met de kwetsbaarheid en reactietijd van de freatische grondwaterlagen, te evalueren of de gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone een voldoende dalende trend vertoont en bijkomende maatregelen al dan niet nodig zijn.

2.4 **Maatregelen van het Mestactieprogramma**

Om de waterkwaliteit in Vlaanderen in lijn te brengen met de Europese doelstellingen, moeten de oorzaken van diffuse en direct nutriëntverliezen aangepakt worden. Het 6de actieprogramma is gericht op het creëren van de randvoorwaarden die garanderen dat

- de bemesting uitgevoerd wordt met de juiste mestsoort, in de juiste dosis, op het juiste tijdstip en met de meest optimale bemestingstechniek ('4J' principe);
- de bodemkwaliteit verbeterd wordt;
- directe verliezen aangepakt worden.

Er worden maatregelen uitgewerkt die zullen helpen bij het creëren van deze randvoorwaarden.

Het maatregelenpakket van MAP6 bouwt op een logische wijze voort op MAP5, waarvoor reeds een plan-MER werd opgesteld (PLMER-196, goedgekeurd in februari 2016). Het maatregelenpakket van MAP5 is daarom ter info terug te vinden in Bijlage 2. N.a.v. de tussentijdse evaluatie van MAP5, waarbij een stagnatie van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit op niveau van Vlaanderen werd vastgesteld, worden in 2018 twee verscherpte maatregelen opgenomen:

- een nieuw systeem voor de correcte bepaling van de mestsamenstelling: in dit systeem moeten de landbouwers kiezen voor:
  1. een systeem met forfaitaire mestsamenstellingen of
  2. een systeem met analyses, waarbij de mogelijkheid bestaat om een bedrijfsspecifieke mestsamenstelling te gebruiken.Eens de keuze gemaakt is, moeten de landbouwers dit systeem gebruiken voor alle nutriëntenstromen van het bedrijf, ongeacht de bestemming. Dit nieuwe systeem dwingt de landbouwers om te werken met correcte mestsamenstellingen.
- verplichte 1 m brede bufferstrook langs alle waterlopen: naast de bestaande bemestingsvrije strook van 5 m, wordt er opgelegd dat een strook van minstens 1 m breed langs de beek wordt ingericht als teeltvrije strook, met gras of een ander niet-productief gewas. Op deze strook is bemesting noch gewasbescherming toegestaan. Controles van deze maatregel worden gericht ingezet in de focusgebieden.

Deze 2 maatregelen worden ook meegenomen in de milieueffectbeoordeling.

Elke MAP-maatregel impliceert acties die overal in Vlaanderen kunnen uitgevoerd worden. De maatregelen van MAP6 kunnen worden onderverdeeld zoals weergegeven in onderstaande Figuur 2-3.

Figuur 2-3: Maatregelengroepen in MAP6

Er zijn twee leidende principes:

- betere implementatie en handhaving van bestaande maatregelen en instrumenten
- bijkomende sector- en gebiedsgerichte maatregelen

Naast de maatregelen die onder deze twee leidende principes vallen, worden ter ondersteuning maatregelen genomen

- om de bodemkwaliteit te verbeteren,
- om de kennisoverdracht en de ontwikkeling van nieuwe maatregelen te bevorderen en
- om land- en tuinbouwers te begeleiden.

In de hierna volgende paragrafen wordt het maatregelenpakket van MAP6 op hoofdlijnen voorgesteld. Het maatregelenpakket voor MAP5 in bijlage 2 illustreert het detailniveau van de uiteindelijke maatregelen in MAP6.

2.4.1 Versterken van de handhaving en implementatie van bestaande maatregelen en instrumenten

Door het versterken en verder uitbouwen van bepaalde instrumenten en door de knelpunten in de implementatie en handhaving van de bestaande maatregelen aan te pakken, kan een grotere effectiviteit bereikt worden van de bestaande maatregelen.

2.4.1.1 Verbeterd in kaart brengen van nutriëntenstromen

De implementatie van het traject rond een **correctere mestsamenstelling**, zoals van kracht voor vleesvarkens en zeugen sinds 1/1/2018, wordt verdergezet, verfijnd en uitgebreid waar dit een meerwaarde kan betekenen.

Naast een verbeterd zicht op de samenstelling van en de hoeveelheid mest en grondstoffen, alsook van de verwerkte producten die er vertrekken, wordt ook ingezet op een **verbeterde opvolging en controle van de mestverwerkings- en vergistingsinstallaties**. Dit gebeurt d.m.v. een actieplan met concrete acties opgesteld en in uitvoering gebracht vanaf 2019.

Ten slotte wordt ook een actieplan opgesteld om de kunstmeststromen beter in kaart te brengen teneinde de kennis van het **kunstmestgebruik op landbouwbedrijven** te verbeteren. Ook dit plan wordt in uitvoering gebracht vanaf 2019.

2.4.1.2 Brongerichte maatregelen

De bestaande brongerichte maatregelen met het oog op het verminderen van nutriënten in de mest blijven behouden. Op basis van wetenschappelijk onderzoek en expertinschattingen is in kaart gebracht welke **maatregelen in verband met aangepaste voeders en management** nog kunnen leiden tot een verminderde nutriëntenproductie. Ook hiervoor wordt een actieplan met concrete acties uitgewerkt en geïmplementeerd voor de sectoren varkens, pluimvee en rundvee vanaf 2019.

2.4.1.3 Vereenvoudiging leidt tot versterkte implementatie

Ondanks pogingen tot vereenvoudiging, wordt de mestwetgeving nog steeds als complex ervaren door de land- en tuinbouwers en betrokken intermediairs. Waar mogelijk wordt een **vereenvoudiging van de wetgeving en van implementatieprocedures** nagestreefd om zowel de uitvoerbaarheid als de nalevingsgraad te verbeteren. De regelgeving over de verbodsperiode zal vereenvoudigd worden met het oog op verdere milieuwinsten.

2.4.1.4 Borging van maatregelen en instrumenten

De controledruk op bepaalde maatregelen en instrumenten is beperkt door de omvang ervan (bijvoorbeeld mesttransporten). Er wordt nagegaan of een systeem van private borging door bijvoorbeeld certificeringssystemen een valabel alternatief zijn voor de bestaande controles en welke maatregelen hiervoor in aanmerking komen.

2.4.1.5 Bedrijfsdoorlichtingen als sluitstuk van een effectieve handhaving

In het 5de actieprogramma zijn de principes van de bedrijfsdoorlichtingen als totaalcontroles van land- en tuinbouwbedrijven ingevoerd. Op basis van risicoanalyse van de gegevens die de overheid ter beschikking heeft, worden de nutriëntenstromen van de geselecteerde land- en tuinbouwbedrijven in detail nagekeken. Indien inconsistenties in deze nutriëntenstromen worden vastgesteld, worden de bedrijven proportioneel gesanctioneerd.

2.4.2 *Het realiseren van bijkomende reducties van de nutriëntenvrachten door sector- en gebiedsgerichte maatregelen*

Op basis van de beoordelingskaders voor oppervlakte- en grondwater, kunnen gebiedsgericht bijkomende maatregelen genomen worden in de afstroomzones waar de huidige maatregelen en de beoogde effectiviteitstoename onvoldoende zijn om de doelafstand te dichtten. Deze bijkomende maatregelen worden afgestemd op de specifieke knelpunten binnen een gebied waarbij rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van het gebied en van de daar aanwezige bedrijven.

Bij het vastleggen van bepaalde maatregelen wordt rekening gehouden met de tijd die nodig is om de maatregelen te implementeren. Sommige ingrijpende maatregelen zullen immers bepaalde transities of aanpassingen vergen die de periode van 1 actieprogramma overschrijden.

De bijkomende maatregelen zijn in de eerste plaats gericht op het reduceren van de stikstofverliezen. Wat betreft verliezen van fosfor is een belangrijke herziening van de fosforbestedingsnormen doorgevoerd tijdens het 5de actieprogramma. Hierbij zijn de normen per teelt gedifferentieerd volgens de fosfaatbeschikbaarheid van de bodem. Op percelen met een fosfaatbeschikbaarheid in de streefzone gaan de bestedingsnormen uit van evenwichtsbesteding. Op percelen met een lage fosfaatbeschikbaarheid gelden bestedingsnormen die hoger zijn dan evenwichtsbesteding. Op percelen met hoge en zeer hoge fosfaatbeschikbaarheid zijn, gelden bestedingsnormen die lager zijn dan het niveau van evenwichtsbesteding zodat op deze percelen fosfor uitgemijnd wordt.

Tijdens de voorbereiding van het 5de actieprogramma werd al aangetoond dat wat betreft fosfor een belangrijke timelag bestaat tussen het moment waarop de maatregelen genomen worden en het moment dat deze zich manifesteren in het oppervlaktewater. In de voorbije jaren is hier bijkomend onderzoek naar gebeurd dat bevestigt dat de huidige fosforconcentraties in oppervlaktewater voornamelijk gelinkt zijn aan de fosforconcentraties van de sedimenten in de beken en rivieren (en dus beschouwd dienen te worden als historische emissies) en niet zozeer aan de huidige emissies van fosfor uit de land- en tuinbouw.

Daarom zal het bij het 5de actieprogramma ingevoerde beleid verdergezet worden zonder bijkomende maatregelen te nemen die specifiek gericht zijn op reductie van de fosforbesteding. Wel kunnen de voorgestelde maatregelen ook een positief effect hebben op fosforverliezen.

De bijkomende maatregelen kunnen ingedeeld worden in twee groepen, met name:

- 1) Sectorgerichte maatregelen
- 2) Gebiedsgerichte maatregelen

2.4.2.1 Sectorgerichte maatregelen

Tot deze groep behoren maatregelen gericht op een hele (sub)sector waarvoor een differentiatie tussen gebieden zou leiden tot een sterk toenemende complexiteit en dalend begrip van de mestwetgeving.

Evenwichtsbesteding in vollegrondsgroententeelt

Op basis van wetenschappelijk onderzoek wordt een traject opgesteld om de bestedingsnormen in de groententeelt bij te sturen tot het niveau van evenwichtsbesteding. Er wordt een actieplan opgesteld om dit traject te realiseren via bestedingsadviezen, teelttechnieken, afspraken over productkwaliteit en milieu-impact,...

Actieplan voor grondloze tuinbouw

Nutriëntenverliezen in de grondloze tuinbouw kunnen een snelle en grote impact hebben op de oppervlaktewaterkwaliteit in de betrokken afstroomzones. Op basis van een evaluatie van de bestaande regelgeving en vaststellingen bij de bedrijfsdoorlichtingen wordt nagegaan waar de knelpunten zich situeren en worden mogelijke maatregelen geïdentificeerd. Een specifieke aanpak wordt opgemaakt voor trayvelden. Een set van gerichte sanctioneringsmogelijkheden voor grondloze tuinbouwbedrijven wordt opgemaakt. Er wordt een actieplan opgesteld met de sector om de maatregelen te implementeren.

Actieplan sappen van natte biomassa

Het afspoelen van sappen afkomstig van natte biomassa, zoals silo- of andere erfsappen naar het oppervlaktewater kan een belangrijke invloed hebben op de lokale waterkwaliteit. Er worden specifieke maatregelen ter preventie van deze verliezen uitgewerkt en samengebracht in een actieplan.

2.4.2.2 Gebiedsgerichte maatregelen

Tot deze groep behoren maatregelen die landbouwers ofwel in hun individuele bedrijfsvoering kunnen toepassen ofwel in groep kunnen nemen om een bijkomende reductie van de nutriëntenvrachten naar

het grond- en oppervlaktewater te bekomen. Hierbij kunnen andere instrumenten dan wettelijke verplichtingen gebruikt worden.

Risicobeoordeling van nutriëntverliezen als basis voor bemesting

In gebieden waar bijkomende inspanningen geleverd moeten worden, zal een risicobeoordeling van de mogelijke nutriëntverliezen op het bedrijf en het afstroomgebied als geheel, de basis vormen voor de bemesting. In de planning en de uitvoering van de bemesting, wordt met deze risicobeoordeling rekening gehouden en worden mitigerende maatregelen genomen op het vlak van nutriënten- en landbeheer.

Een bemestingsadvies is een sleutelement om hierbij de juiste mitigerende maatregelen te nemen. In deze omstandigheden moet een bemestingsadvies dan ook meer zijn dan een advies over de toe te dienen eenheden nutriënten. Rekening houdend met het '4J' principe, is het van belang om landbouwers ook te adviseren betreffende het juiste tijdstip van de bemesting, de juiste mestsoort en de juiste bemestingstechniek om uitspoeling van nutriënten tegen te gaan. Om de kwaliteit van de bemestingsadviezen te garanderen worden deze principes vertaald in een certificering van de instanties die bemestingsadviezen geven.

Big data en precisietechnieken kunnen enerzijds hulpmiddelen zijn om de risicobeoordeling uit te voeren (bijvoorbeeld door detectie van minder vruchtbare niveaus in een perceel). Anderzijds zijn het instrumenten om de landbouwers te ondersteunen in de keuze van de mitigerende maatregelen die toegepast worden om nutriëntverliezen verder te reduceren.

Reduceren van de risico's op nutriëntverliezen na het groeiseizoen

MAP6 zet in op het verder reduceren van de risico's op verliezen van nutriënten na het groeiseizoen. Het inzaaien van vanggewassen is een goede praktijk en wordt blijvend gestimuleerd. Op basis van de doelafstand wordt in bepaalde gebiedstypes het inzaaien van vanggewassen in bepaalde omstandigheden verplicht.

Het gericht beheer van stikstofrijke en koolstofarme oogstresten biedt mogelijkheden om stikstofverliezen te beperken zoals blijkt uit wetenschappelijk onderzoek. Deze mogelijkheden worden verder verkend en de knelpunten worden aangepakt om effectieve implementatie te garanderen in bepaalde gebieden. Daarnaast wordt aanvullend praktijkgericht onderzoek opgestart om te komen tot een bredere implementatie van de behandeling en valorisatie van oogstresten van vollegrondsgroenten en bieten (zie ook § 2.4.4).

Bijkomende mestopslagcapaciteit

Stimuleren van bijkomende mestopslagcapaciteit, bovenop de decretaal vereiste minimale opslagcapaciteit, kan helpen om de nutriënten op het juiste tijdstip op te brengen. De nood aan bijkomende opslag kan bedrijfsoverschrijdend binnen een gebied bepaald en gerealiseerd worden.

Teeltrotatie

Het bijsturen van de teeltrotatie naar minder uitspoelingsgevoelige gewassen kan gestimuleerd worden op niveau van een afstroomzone. Deze bijsturing kan bedrijfsoverschrijdend bepaald en uitgevoerd worden.

Robuustere catchments

Door bufferstroken of constructed wetlands op de juiste plaatsen in te richten kan het landschap robuuster gemaakt worden tegen nutriëntverliezen en kunnen oppervlaktewateren beter beschermd worden tegen instroom van nutriënten.

Water-land-schap als voorbeeldproject

Een specifiek project die uitgaat van deze aanpak is het programma Water-Land-Schap. Het doel van dit programma is om problemen met water in landelijke gebieden in onderlinge samenhang op te

lossen, in nauwe samenwerking met de gebruikers van het gebied. Binnen het programma worden initiatieven verwacht vanuit lokale coalities van landbouwers, burgers en andere gebruikers. Het programma Water-Land-Schap brengt de ingediende initiatieven gebiedsgericht samen en ondersteunt ze met kennis en financiële middelen. De 10 meest beloftevolle initiatieven in heel Vlaanderen worden gebundeld tot een project Water-Land-Schap en zullen gebruik kunnen maken van landinrichtingsinstrumenten.

Het programma kan leerrijk zijn om ervaring op te doen hoe inrichtingsgerelateerde maatregelen kunnen bijdragen tot het beter bereiken van de waterkwaliteitsdoelstellingen, en hoe lokale dynamiek dit proces kan faciliteren. Verder kan ook de geïntegreerde aanpak over verschillende thema's en milieucompartimenten inspirerend werken.

2.4.3 Bodemkwaliteit verbeteren

Bodems met een goede kwaliteit zijn veerkrachtiger en beter bestand tegen klimaatverandering, verliezen van nutriënten, ... Ook in MAP6 wil Vlaanderen maatregelen nemen om de bodemkwaliteit te verbeteren zoals het stimuleren van meerjarig grasland.

Verder worden **teelten, teeltrotaties, teeltechnieken en het gebruik van meststoffen die het effectieve organische stofgehalte van de bodem verbeteren**, gestimuleerd. Specifieke aandacht wordt gegeven aan de mogelijkheden voor het gebruik van boerderijcompost.

Vanuit de doelstellingen voor de verbetering van de bodemkwaliteit en de verhoging van het koolstofgehalte van de bodem wordt op basis van de conclusies van wetenschappelijk onderzoek² een geïntegreerd actieplan voor fosfor opgesteld en uitgevoerd.

2.4.4 Kennisoverdracht stimuleren en nieuwe maatregelen ontwikkelen

Om de implementatie van bestaande maatregelen te verhogen alsook nieuwe maatregelen te ontwikkelen naar het volgende actieprogramma (2023-2026), is het stimuleren van kennisoverdracht naar de landbouwers belangrijk, evenals het onderzoeken en introduceren in de praktijk van nieuwe maatregelen. Hiervoor wordt ingezet op wetenschappelijk onderzoek, demoprojecten, operationele groepen binnen het Europees Partnerschap voor Innovatie en pilootprojecten.

Volgende onderzoeken en projecten behoren (niet-limitatief tot de mogelijkheden: fundamenteel onderzoek naar P-transportprocessen en P-uitspoeling naar de waterloop, het uitwerken van een methodiek voor het uitwerken van gerichte maatregelen op maat van een afstroomgebied, innovatieve bemestingstechnieken, gebruik van big data en precisietechnieken in een oordeelkundig bemestingsmanagement; homogenisatie van dierlijke mest; robuuster maken van kwetsbare afstroomzones door teeltrotatie en bufferende maatregelen; circulaire landbouw door kunstmestvervanging (nutriëntenrecuperatie, samenwerking tussen veehouders en akkerbouwers, ...); ...

2.4.5 Begeleiding

Het Coördinatiecentrum voor Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB) blijft een belangrijke partner van de overheid in de voorlichting en het begeleiden van de landbouwers in bemestingsmanagement. Het takenpakket zal afgestemd worden op de prioriteiten in MAP6 waarbij de focus zal liggen op kennisoverdracht van goede bestaande en innovatieve bemestingspraktijken naar de landbouwers. Daarnaast kan het CVBB vanuit de waterkwaliteitsgroepen een faciliterende rol spelen bij het uitwerken van specifieke maatregelen op niveau van een afstroomzone.

---

² 'Milieukundig en economisch verantwoord fosforgebruik' (lopend onderzoeksproject)

3 *Juridische, administratieve en beleidsmatige situering*

In onderstaande tabel worden zowel de juridische als de beleidsmatige randvoorwaarden opgesomd die van belang zijn bij de opmaak van een milieubeoordeling. Het grootste deel van deze regelgeving heeft betrekking op concrete projecten of gebieden. In onderhavige studie wordt echter een globaal beleidsprogramma geëvalueerd, waarin geen acties voorkomen die in dit stadium reeds concreet lokaliseerbaar zijn. De milieubeoordeling zal daarom vnl. neerkomen op het aangeven van een “checklist” van relevante wetgeving waar per actie (mogelijks) aandacht aan zal moeten besteed worden. De belangrijkste wetgeving die relevant kan zijn t.a.v. het Mestactieprogramma wordt in onderstaande tabel in het vet weergegeven.

Tabel 3-1   **Tabel met juridische en beleidsmatige randvoorwaarden**

JURIDISCHE RANDVOORWAARDEN	
MILIEUHYGIËNE	
OV-decreet en OV-besluit	OV-besluit is een uitvoeringsbesluit van het omgevingsvergunningsdecreet. Hierin worden de procedures voor de meldingen en omgevingsvergunningsaanvragen vastgelegd.
VLAREM II	Hierin worden de algemene en sectorale voorwaarden beschreven waaraan vergunningsplichtige activiteiten moeten voldoen. Daarnaast bevat dit besluit ook de milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater, grondwater, lucht, geluid, bodem.
VLAREMA en Materialendecreet	Het uitvoeringsbesluit van het materialendecreet is gekend als het VLAREMA (Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen). Het heeft als doelstelling de gezondheid van de mens en het milieu te beschermen tegen de schadelijke invloed van afvalstoffen en de verspilling van grondstoffen en energie tegen te gaan.
VLAREBO en Bodemsaneringsdecreet	Het decreet voorziet o.a. in een regeling voor de identificatie en een register van verontreinigde gronden, een regeling voor nieuwe en historische bodemverontreiniging en een regeling voor de overdracht van gronden. Het VLAREBO (Vlaams Reglement betreffende de bodemsanering) is het uitvoeringsbesluit van het bodemsaneringsdecreet.
IPPC Richtlijn – IED Richtlijn	De Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) Richtlijn creëert een kader voor vergunningen en vergunningsvoorwaarden voor grote industriële installaties. Ze heeft als doel de emissies en verontreinigingen van deze installaties te beperken. Een belangrijk principe hierbij is dat de beste beschikbare technieken (BBT) moeten toegepast worden. Deze zijn beschreven voor verschillende sectoren en activiteiten in BREF's, een Europees referentiedocument dat BBT-technieken definieert. In Vlaanderen wordt uitvoering gegeven aan de IPPC-richtlijn via VLAREM.

WATER	
Kaderrichtlijn Water (KRLW)	<p>De Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is van kracht sinds 22/12/2002. Ze vormt het raamwerk voor het integraal waterbeleid van de Europese Unie en haar lidstaten.</p> <p>De Kaderrichtlijn Water vormt het kader voor het beleid inzake waterkwaliteit en waterkwantiteit, dit voor alle sectoren en waaronder dus ook de landbouw. Voor de landbouw is hierbij een link met de Nitraatrichtlijn.</p> <p>Het doel van Kaderrichtlijn Water is het bereiken van een goede toestand van het oppervlakte- en grondwater tegen 2015, dit zowel kwantitatief als kwalitatief. Hierbij is termijnverlenging mogelijk tot 2021 en 2027.</p> <p>In Vlaanderen gebeurde de omzetting van deze richtlijn via het Decreet Integraal Waterbeleid.</p> <p><i>De maatregelen die worden genomen ter uitvoering van de Nitraatrichtlijn in combinatie met de maatregelen die worden genomen in de stroomgebiedbeheerplannen in uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, zullen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen van beide richtlijnen.</i></p>
Stroomgebiedbeheerplannen (2016-2021)	<p>Het stroomgebiedbeheerplan bepaalt de hoofdlijnen van het integraal waterbeleid voor het desbetreffende stroomgebieddistrict, met inbegrip van de voorgenomen maatregelen, middelen en termijnen. Onderdelen van het plan kunnen bindend zijn voor entiteiten die belast zijn met taken van openbaar nut. Op Vlaams gebied situeren zich de stroomgebieden Schelde en Maas.</p>
Grondwaterrichtlijn	<p>Het doel van de Grondwaterrichtlijn (2006/118/EG) is het vaststellen van specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreinigingen. Onderdelen hiervan zijn: vaststellen van criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater en vaststellen van criteria voor significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan.</p>
Decreet Integraal Waterbeleid	<p>In uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water werd het Decreet Integraal Waterbeleid aangenomen door het Vlaams Parlement. De Vlaamse overheid streeft naar duurzame ontwikkeling van de watersystemen in Vlaanderen.</p> <p>Een van de elementen uit het decreet is de 'watertoets'. De watertoets houdt in dat bij de beslissing over een vergunning, plan of programma, rekening gehouden wordt met de mogelijke nadelige gevolgen ervan voor het watersysteem en voor de functies die het watersysteem vervult.</p>
Besluit inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater	<p>Dit besluit gaat uit van het principe dat hemelwater in eerste instantie dient hergebruikt te worden, in tweede instantie in de bodem infiltreert en in laatste instantie vertraagd wordt afgevoerd. Het besluit is o.m. van toepassing op het bouwen of herbouwen van gebouwen vanaf 75 m² dakoppervlakte, uitbreidingen vanaf 50 m² dakoppervlakte en aanleg van verharde grondoppervlaktes vanaf 200 m².</p>
Grondwaterdecreet en uitvoeringsbesluiten	<p>Het grondwaterdecreet voorziet in de afbakening van waterwingebieden en beschermingszones. De grondwatervergunning is geïntegreerd in de omgevingsvergunning.</p>

<p>Besluit betreffende indeling en kwaliteitsdoelstellingen waterlopen</p>	<p>De wet op bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging legt de basis voor o.a. milieukwaliteitsnormen. Een besluit van de Vlaamse Regering duidt de verschillende bestemmingen van de oppervlaktewateren aan (drinkwater, zwemwater, viswater, schelpdierwater). De milieukwaliteitsnormen voor de verschillende bestemmingen zijn opgenomen in Vlarem II.</p>
<p>Waterbeleidsnota (2014-2019)</p>	<p>De tweede waterbeleidsnota werd op 20 december 2013 vastgesteld. Deze nota bevat in zes krachtlijnen de visie van de Vlaamse Regering op het integraal waterbeleid voor de periode 2014-2019. De nota beschrijft ook de vijf waterbeheerkwesties. Dit zijn de grote thema's waardoor de Vlaamse wateren het risico lopen de goede toestand niet te zullen halen.</p>
<p>Wet betreffende onbevaarbare waterlopen</p>	<p>Onbevaarbare waterlopen worden ingedeeld in 3 categorieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> -categorie 1 (bevoegdheid VMM) -categorie 2 (bevoegdheid provincie) -categorie 3 (bevoegdheid gemeente) <p>De niet geklasseerde waterlopen vallen onder de bevoegdheid van de eigenaars van de percelen.</p>
<p>Besluit betreffende bevaarbare waterlopen</p>	<p>Bevaarbare waterlopen vallen onder de bevoegdheid van het Vlaams Gewest.</p>
<p>Wet betreffende watering; Wet betreffende de polders</p>	<p>Openbare besturen die in hun ambtsgebied instaan voor de waterbeheersing. Ze zijn o.a. verantwoordelijk voor de onderhouds- en aanpassingswerken voor de waterlopen van 2^e en 3^e categorie (en ingeschreven niet-geklasseerde waterlopen) binnen hun ambtsgebied.</p>
<p>LUCHT</p>	
<p>Europese kaderrichtlijn luchtkwaliteit</p>	<p>Deze Europese Kaderrichtlijn Lucht vormt samen met een aantal dochterrichtlijnen de basis voor het luchtbeleid in Europa (luchtkwaliteit, beoordelingscriteria, ...). In de kaderrichtlijn worden o.a. de verontreinigende stoffen omschreven waarvoor in de 'dochterrichtlijnen' grenswaarden of richtwaarden moeten worden vastgelegd.</p>
<p>Kyoto-protocol</p>	<p>In 1997 werd een protocol ondertekend, waarbij de geïndustrialiseerde industrielanden er zich toe verbinden om hun globale uitstoot aan broeikasgassen te verminderen.</p> <p>Tijdens de tweede verbintenisperiode (2013-2020) verbindt de EU (de lidstaten en IJsland) zich ertoe samen hun totale broeikasgasemissies met 20 % te verminderen t.o.v. het niveau van 1990 of van een ander referentiejaar dat zij zelf gekozen hebben.</p>
<p>NEC-richtlijn</p>	<p>Deze Europese richtlijn legt nationale emissieplafonds op voor SO₂, NO_x, VOS en ammoniak. Doel is de verzuring, eutrofiëring en ozonverontreiniging aan te pakken. Het Vlaamse NEC-reductieprogramma werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd in 2003.</p>

Luchtbeleidsplan 2030	Op 20 juli 2018 heeft de Vlaamse Regering het ontwerp van Luchtbeleidsplan 2030 voor een eerste keer goedgekeurd. Het plan zorgt voor een geïntegreerde aanpak van luchtverontreiniging, door de beleidsaanpak voor het naleven van zowel de Europese emissieplafonds als de Europese luchtkwaliteitsnormen te integreren in één plan, waardoor zowel grensoverschrijdende, regionale als lokale luchtkwaliteitsproblemen worden aangepakt. Het plan is opgesteld in uitvoering van artikel 23 van de Europese richtlijn 2008/50/EG (Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit) en in uitvoering van de Europese richtlijn 2016/2284 (herziening NEC-richtlijn).
RUIMTELIJKE ORDENING	
Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening	Deze codex, die in werking trad op 1/9/2009, vormt de basis van de reglementering m.b.t. ruimtelijke ordening en legt o.a. een lijst van handelingen waarvoor een stedenbouwkundige vergunning verplicht is (titel IV, hoofdstuk II).
Plannen m.b.t. bodembestemming	De bodembestemming wordt vastgelegd via de gewestplannen en/of via de algemene plannen van aanleg (APA's) of bijzondere plannen van aanleg (BPA's). Ter uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) worden gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) opgemaakt. Ook op provinciaal en gemeentelijk vlak worden gelijkaardige plannen opgesteld.
Besluit betreffende Ruilverkaveling en Landinrichting	Deze instrumenten hebben respectievelijk als doel te komen tot een betere economische uitbating en te komen tot volwaardige ontwikkeling van alle facetten van een gebied.
NATUUR	
Natuurbehoudsdecreet Vogelrichtlijn Habitatrichtlijn Conventie van Ramsar	Dit decreet heeft als doel de bescherming, de ontwikkeling, het beheer en het herstel van het natuurlijk milieu. Het decreet wenst een gebiedsgericht natuurbeleid, zowel inzake het creëren van ruimtelijke netwerken (VEN, IVON) als op het vlak van het creëren van natuurreservaten. In het decreet staan ook een aantal belangrijke principes ingeschreven, zoals standstill, compensatiemaatregelen,... In dit decreet worden ook de instandhoudingsdoelstellingen en procedures bepaald betreffende de speciale beschermingszones (SBZ) in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en in het kader van de waterrijke gebieden van internationale betekenis ("Ramsar"). Volgens het Natuurbehoudsdecreet dient een vergunningsplichtige die een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone (vb. vogelrichtlijngebied, habitatrichtlijngebied) kan veroorzaken, onderworpen worden aan <i>een passende beoordeling</i> (effectinschatting) Naast dit gebiedsgericht beleid worden ook specifieke maatregelen en beschermingsprocedures beschreven ter bescherming van vegetaties of kleine landschapselementen (zie ook verder). De bescherming van beschermde dieren, vogels en planten wordt verder geregeld in diverse Koninklijke Besluiten. Ook werden beheersgebieden voor weidevogels afgebakend (zie ook verder).

Soortenbesluit	Het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer – het zogenaamde Soortenbesluit dat op 13 augustus in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd werd – is vanaf 1 september 2009 van kracht. Het is een allesomvattend besluit dat de bescherming van zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, ongewervelde dieren, planten, korstmossen en zwammen regelt. Het voorziet in de gedeeltelijke omzetting van zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn.
Natuurvergunning	Dit besluit van de Vlaamse Regering bepaalt dat het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen in bepaalde gebieden ofwel verboden is ofwel onderworpen is aan het verkrijgen van een 'natuurvergunning' ofwel meldingsplichtig is.
Weidevogels	In Vlaanderen zijn in uitvoering van een Europese verordening beheersgebieden voor weidevogels vastgelegd. Binnen deze gebieden kunnen door het Vlaams Gewest en een 'beheerder' (vb. een landbouwer) beheersovereenkomsten gesloten worden. In ruil voor een vergoeding voert de beheerder specifieke beheerspakketten uit (vb. perceelsrandbeheer, kleine landschapselementen,...).
Duinendecreet	Het 'Duinendecreet' is bedoeld om de druk op de groene ruimte in de kuststreek te beperken. In uitvoeringsbesluiten werden de te beschermen duingebieden afgebakend. Deze besluiten werden bekrachtigd door het Vlaams Parlement.
Bosdecreet	<p>Het bosdecreet heeft tot doel het behoud, de bescherming, de aanleg en het beheer van de bossen in Vlaanderen te regelen.</p> <p>Het decreet definieert o.a. wat onder bos verstaan wordt en welke functies een bos kan hebben.</p> <p>In het kader van duurzaam bosbeheer dienen bosbeheerplannen te worden opgesteld. De criteria werden vastgelegd door de Vlaamse Regering.</p> <p>Ontbossing is in principe verboden, behalve in een aantal gevallen die in het decreet worden vermeld (art. 90bis, art. 42 en art. 87). Deze ontbossingen zijn onderworpen aan een stedenbouwkundige vergunning en dienen gecompenseerd te worden.</p>
PAS – programmatische aanpak stikstofdeposities	<p>De Vlaamse Regering besliste op 23 april 2014 tot het instellen van een Programmatische Aanpak van de Stikstofdeposities (PAS). Vervolgens werd op 30 november 2016 door de Vlaamse Regering de conceptnota 'Instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en programmatische aanpak stikstof (PAS)' goedgekeurd. De PAS betreft een uitvoering van de Habitatrichtlijn.</p> <p>De programmatische aanpak stikstof heeft als doel het planmatig terugdringen van de stikstofdepositie op de SBZ's, waarbij (nieuwe) economische ontwikkelingen mogelijk blijven en het niveau van de stikstofdepositie op SBZ toch stelselmatig daalt.</p>

LANDSCHAP, BOUWKUNDIG ERFGOED EN ARCHEOLOGIE	
Onroerenderfgoeddecreet en uitvoeringsbesluit	<p>Sinds 1 januari 2015 is het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet in werking. Vanaf dan geldt één overkoepelende regelgeving voor monumenten, stads- en dorpsgezichten, landschappen en archeologie.</p> <p>Het nieuwe onroerend erfgoeddecreet vervangt drie voorgaande decreten (monumentendecreet van 1976, archeologiedecreet van 1993 en landschapsdecreet van 1996) en een wet uit 1931 op het behoud van monumenten en landschappen.</p> <p>Met de definitieve goedkeuring van het nieuw decreet onroerend erfgoed door de Vlaamse regering is ook de Conventie van Malta (ook wel het Verdrag van Valletta genoemd) in Vlaamse regelgeving omgezet. Om de Conventie van Malta verder te implementeren in de Vlaamse regelgeving was een volledig nieuw archeologisch traject nodig. Daarin spelen erkende archeologen een cruciale rol. Sinds 1/06/2016 is ook het hoofdstuk Archeologie van het Onroerenderfgoeddecreet in werking getreden.</p>
GELUID	
Richtlijn Omgevingslawaai	<p>Deze Europese Richtlijn bepaalt het kader voor de evaluatie en de beheersing van omgevingslawaai (o.a. door wegverkeer, spoorwegverkeer, luchtverkeer, GPBV-installaties) (> opmaak van geluidsbelastingkaarten en actieplannen)</p> <p>Door het Besl. VI. Reg. van 22/07/05 werd deze richtlijn omgezet in de Vlarew-wetgeving</p>
MESTWETGEVING	
Nitraatrichtlijn (91/676/EEG)	<p>Het doel van de Nitraatrichtlijn is de waterverontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen verminderen en verdere verontreiniging voorkomen.</p> <p>Naar deze doelstelling wordt gestreefd door de waterkwaliteit te meten, kwetsbare wateren en kwetsbare zones af te bakenen, een actieprogramma en code voor goede landbouwpraktijken op te stellen, te evalueren en bij te sturen. Dit programma heeft een cyclus van 4 jaar.</p> <p>De richtlijn is in Vlaanderen geïmplementeerd via het Mestdecreet.</p> <p><i>De maatregelen die worden genomen ter uitvoering van de Nitraatrichtlijn in combinatie met de maatregelen die worden genomen in de Stroomgebiedbeheerplannen in uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, zullen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen van beide richtlijnen.</i></p>
Mestdecreet	<p>Het Mestdecreet, meer bepaald het Decreet houdende de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (22/12/2006) is de vertaalslag van het mestactieprogramma.</p> <p>Het Mestdecreet heeft tot doel het leefmilieu te beschermen tegen de verontreiniging als gevolg van de productie en het gebruik van meststoffen. De verdere uitwerking van het Mestdecreet gebeurt via uitvoeringsbesluiten.</p>

BELEIDSMATIGE RANDVOORWAARDEN	
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (in opmaak)	<p>Het Structuurplan Vlaanderen, goedgekeurd op 22 december 1997, geeft de richtlijnen weer voor het toekomstig gebruik van de ruimte in Vlaanderen voor verschillende sectoren. Op provinciaal en gemeentelijk niveau zijn eveneens provinciale en gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen opgesteld.</p> <p>Het RSV zal op afzienbare termijn vervangen worden door het in opmaak zijnde Beleidsplan Ruimte. Het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 30 november 2016. De Vlaamse Regering wil een ambitieus veranderingstraject op gang trekken om het bestaand ruimtebeslag beter en intensiever te gebruiken en zo de druk op de open ruimte te verminderen. Het doel is het gemiddeld bijkomend ruimtebeslag terug te dringen van 6 hectare per dag vandaag naar 3 hectare per dag in 2025. De inname van nieuwe ruimte moet tegen 2040 volledig gestopt zijn.</p>
Gewestelijk Milieubeleidsplan 2011-2015 (MINA-plan 4)	<p>Het gewestelijk milieubeleidsplan wordt opgesteld met het oog op de bescherming en het beheer van het milieu. Door een aanpassing van het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid is de verplichting opgeheven om een vijfjaarlijks milieubeleidsplan (MINA-plan) en een jaarlijks milieujaarprogramma op te maken. Het Departement Omgeving wil de sterke punten van het milieubeleidsplan niet verloren laten gaan. Zo geeft het plan vorm aan de langetermijnvisie over het milieubeleid, bevat het SMART-geformuleerde plandoelstellingen, en bovendien werden verschillende transversale projecten geïnitieerd vanuit het milieubeleidsplan.</p> <p>Het Departement Omgeving onderzoekt hoe het de sterke punten van het plan kan integreren in een toekomstige omgevingsbeleidsplanning met de maatschappelijke meerwaarde ervan als uitgangspunt. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 is het laatste dat werd opgemaakt.</p> <p>Op provinciaal en gemeentelijk niveau worden eveneens provinciale en gemeentelijke milieubeleidsplannen opgesteld.</p>
Gemeentelijke natuurontwikkelingsplannen (GNOP)	<p>Het GNOP (Gemeentelijk natuurontwikkelingsplan) beschrijft de huidige toestand, de knelpunten en de actiepunten naar het toekomstig beleid van de gemeente op vlak van natuurbehoud- en ontwikkeling.</p>
Vlaams Klimaatsbeleidsplan	<p>Op 28 juni 2013 keurde de Vlaamse Regering het Vlaams Klimaatbeleidsplan (VKP) 2013-2020 definitief goed. Het plan betreft een strategisch beleidsplan met acties in alle relevante Vlaamse bevoegdheidsdomeinen.</p> <p>Het plan bestaat uit een overkoepelend luik en twee deelplannen: het Vlaams Mitigatieplan (VMP), om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, en het Vlaams Adaptatieplan (VAP) om de effecten van de klimaatverandering in Vlaanderen op te vangen.</p> <p>De Vlaamse Regering heeft op 20 juli 2018 het ontwerp van Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030 goedgekeurd. Dit plan legt de klijtlijnen vast voor het klimaatbeleid in de periode 2021-2030 in het Vlaamse Gewest. Samen met het Vlaams Energiebeleidsplan 2021-2030 vormt het de Vlaamse inbreng voor het ontwerp van Belgisch geïntegreerd energie- en klimaatplan.</p>

<p>Gemeenschappelijk Landbouwbeleid PDPO III</p>	<p>Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2014-2020 bevat 3 strategische doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaste voedselzekerheid voor de Europese burgers op de lange termijn garanderen en helpen voorzien in de wereldwijd stijgende vraag naar voedsel; - kwaliteitsvol, hoogwaardig en gediversifieerd voedsel bieden dat op duurzame wijze is geproduceerd met behoud van de natuurlijke hulpbronnen en de biodiversiteit; - de levensvatbaarheid van het platteland garanderen. <p>Om die doelstellingen te bereiken worden de twee pijlers van het GLB gehandhaafd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rechtstreekse steun aan landbouwbedrijven en 2. beleid voor plattelandsontwikkeling <p>De directe steun aan landbouwbedrijven wordt hervormd. Deze hervorming omvat onder meer de verplichting om 3 vergroeningspraktijken toe te passen: gewasdiversificatie, behoud van blijvend grasland en aanleg van ecologisch aandachtsgebied.</p> <p>Het Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) geeft uitvoering aan de tweede pijler van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU. De huidige programmaperiode, PDPO III, loopt tot eind 2020. Met haar PDPO-programma streeft Vlaanderen 4 doelstellingen na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inzetten op jonge landbouwers - Investeren in innovatie en opleiding - Focussen op het verhogen van de weerbaarheid en verduurzaming van de landbouwsector - Versterken van de kwaliteit en vitaliteit van het platteland <p>PDPO III omvat onder meer de agromilieumaatregelen van het Departement Landbouw & Visserij en de beheerovereenkomsten van de Vlaamse Landmaatschappij.</p>
<p>Regionale Landschappen</p>	<p>Een regionaal landschap is een duurzaam samenwerkingsverband ter bevordering van o.a. streekeigen karakter, natuur, beheer kleine landschapselementen.</p>

4 **Aanpak van de milieueffectbeoordeling**

4.1 **Opbouw en uitgangspunten van de effectbeoordeling**

Volgende MER-disciplines zullen in de effectenstudie aan bod komen:

- Grond- en oppervlaktewater;
- bodem;
- lucht en klimaat;
- biodiversiteit;
- landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie;
- mens (ruimtelijke aspecten en mobiliteit, gezondheid);
- geluid en trillingen.

De disciplines geluid en trillingen en klimaat en de deeldisciplines mens-gezondheid en mobiliteit wordt op dit strategisch plan-MER-niveau als een optiediscipline beschouwd. Daarom zullen deze (deel-)disciplines opgesteld worden door de MER-coördinator of de MER-deskundige van de hoofddiscipline. De disciplines licht en warmte en elektromagnetische golven worden niet relevant geacht voor onderhavig plan-MER.

In een “klassiek” MER over een duidelijk afgebakend plan of project is de opbouw van het rapport thematisch. Per discipline wordt daarin achtereenvolgens beschreven:

- afbakening van het studiegebied
- juridische en beleidsmatige context
- methodologie
- beschrijving van de referentiesituatie / bestaande toestand
- beschrijving van de geplande toestand en de effecten
- conclusies en milderende maatregelen

Hier gaat het evenwel om een plan-MER van een strategisch beleidsprogramma, dat een set van maatregelen omvat. Elke maatregel vormt het kader voor tientallen tot duizenden individuele acties. De milieueffecten zijn gekoppeld aan deze individuele acties, maar deze zijn in dit stadium nog niet gekend, laat staat geografisch gelokaliseerd.

De meeste maatregelen kunnen toegepast worden over het ganse Vlaamse grondgebied, en dus valt het **studiegebied** samen met het plangebied, zijnde heel Vlaanderen.

Voor de beschrijving van de **bestaande toestand** wordt het referentiejaar 2017 genomen. Dit is eveneens de referentiesituatie. Gezien het plangebied gans Vlaanderen omvat, zal de beschrijving gebaseerd zijn op algemene rapporten. Voor de disciplines bodem en water zal de informatie aangeleverd worden door de VLM (o.b.v. het meest recente Mestrapport en Nitraatresidurapport) en door de VMM. Voor de overige MER-disciplines wordt voor de beschrijving van de referentiesituatie gebruik gemaakt van het milieurapport dat de algemene toestand van het milieu in Vlaanderen beschrijft, analyseert en evalueert (www.milieurapport.be). Hierbij worden de meest recente en beschikbare gegevens gehanteerd. Tevens zal inzicht gegeven worden in de recente evolutie van de waterkwaliteit in de meetpunten van het MAP-meetnet, het algemeen waterkwaliteitsmeetnet, en het freatisch grondwatermeetnet van de VMM en van de nitraatresidumetingen op de landbouwpercelen (gegevens van de VLM) in de periode 2011 t.e.m. 2017.

Qua **methodologie** zal de effectbeschrijving zich noodgedwongen beperken tot een vnl. kwalitatieve aanpak. De potentiële milieueffecten van de mogelijke acties binnen elke MAP-maatregel worden per discipline ingeschat op basis van de beschrijving van de maatregel en zijn (indien van toepassing)

nagestreefde “target”. Maar aangezien de acties gespreid zijn over tienduizenden landbouwbedrijven en –percelen is de effectinschatting per definitie indicatief.

De effecten van het programma inzake grond- en oppervlaktewater kunnen en zullen in zekere mate kwantitatief ingeschat worden, nl. via extrapolatie van de evolutie van de waterkwaliteit beschreven in de referentiesituatie.

Aangezien de milieubeoordeling vnl. kwalitatief gebeurt, is geen concrete toetsing aan de **juridische en beleidsmatige context** per milieudiscipline mogelijk.

Voor de beschrijving van de milieueffecten zelf zal gewerkt worden met een **fiche** per MAP-maatregel, met een beknopte beschrijving van de maatregelen en zijn ‘target’ (indien van toepassing), en vervolgens een beknopte beschrijving van de potentiële effecten op elk van de hierboven genoemde milieudisciplines. Uiteraard zullen de fiches van de direct op milieu gerichte maatregelen uitgebreider en concreter zijn dan die van niet-milieugerichte maatregelen (b.v. handhavingsmaatregelen).

In een MER worden de milieueffecten doorgaans uitgedrukt in **scores** volgens de volgende 7-delige schaal:

aanzienlijk negatief (-3)	aanzienlijk positief (+3)
negatief (-2)	positief (+2)
beperkt negatief (-1)	beperkt positief (+1)
Verwaarloosbaar of geen effect (0)	

Het spreekt vanzelf dat deze scores in dit plan-MER louter kwalitatief zullen zijn en niet gekoppeld kunnen worden aan een bepaald significantiekader.

Gezien er maatregelen zullen ingevoerd worden t.h.v. speciale beschermingszones (vogel- en habitatrichtlijngebied) zal er een **passende beoordeling** gebeuren.

Na de bespreking en evaluatie van de effecten worden – waar nuttig en mogelijk – **milderende maatregelen** voorgesteld ter eliminatie, beperking of compensatie van de effecten. Het gaat hier niet om een bijsturing van concrete acties, maar bv. om suggesties (louter vanuit milieu-oogpunt) voor:

- bijsturing van de implementatie van bepaalde maatregelen om hun (gunstige) milieu-effecten te optimaliseren
- het gebiedsgericht(er) inzetten van bepaalde maatregelen
- het bijsturen van de ‘target’ van bepaalde maatregelen

Na de analyse i.f.v. de verschillende milieuaspecten worden in een **eindbespreking** de belangrijkste conclusies van de studie tekstueel en tabelmatig weergegeven en besproken, gevolgd door een globale evaluatie van het plan. Tevens worden **leemten in de kennis** aangegeven.

Verder worden de elementen besproken voor het uitvoeren van de **Watertoets**. De gegevens hiervoor worden afgeleid uit de disciplines bodem en grondwater, oppervlaktewater en biodiversiteit.

Als bijlage van het MER wordt een **niet-technische samenvatting** van het volledig MER opgenomen.

4.2 **Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline**

4.2.1 **Relevante disciplines per MAP-maatregelengroep**

In onderstaande matrix wordt per maatregelengroep van het MAP per discipline aangegeven of er een (relevant) milieueffect te verwachten is. Enkel die verbanden worden aangegeven die van een rechtstreekse, waarschijnlijke en significante aard zijn. Maatregelen met enkel indirecte milieueffecten – bv. handhaving – of met accidentele effecten worden buiten beschouwing gelaten. Gezien de maatregelen momenteel slechts gekend zijn op hoofdlijnen, worden in de tabel alle disciplines

weergegeven waarop eventueel een effect kan verwacht worden. We maken hierbij onderscheid tussen 'zeker een effect te verwachten' (aangeduid met x) en 'mogelijk een effect te verwachten' (aangeduid met (x)).

Tabel 4-1: Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline

MAP-maatregelengroep	Oppervlaktewater	Bodem en grondwater	Lucht en klimaat	Biodiversiteit	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
1 – versterken van de handhaving en implementatie van bestaande maatregelen en instrumenten							
- Verbeterd in kaart brengen van nutriëntstromen	x	x	x	x	x	x	x
- Brongerichte maatregelen	x	x	x	x		x	
- Vereenvoudiging leidt tot versterkte implementatie	Geen (directe) milieueffecten						
- Borging van maatregelen en instrumenten	Geen (directe) milieueffecten						
- Bedrijfsdoorlichtingen als sluitstuk van een effectieve handhaving	Geen (directe) milieueffecten						
2 – Het realiseren van bijkomende reducties van de nutriëntenvrachten door sector- en gebiedsgerichte maatregelen							
- Evenwichtsbemesting in de vollegrondsgroententeelt	x	x	x	x	x	x	(x)
- Aanpak voor grondloze tuinbouw	x	x	x	x	(x)	x	(x)
- Aanpak voor sappen van natte biomassa	x	x	x	x	(x)	x	(x)
- Risicobeoordeling van nutriëntverliezen als basis voor bemesting	x	x	x	x	(x)	x	(x)
- Reduceren van de risico's op nutriëntverliezen na het groeiseizoen	x	x	x	x	x	x	x
- Bijkomende mestopslagcapaciteit	x	x	x	x	x	x	x
- Teeltrotatie	x	x	x	x	x	x	
- Robuustere catchments	x	x	x	x	x	x	
- Water-land-schap als voorbeeldproject	Geen (directe) milieueffecten						
3 – Bodemkwaliteit verbeteren	x	x	x	x	x	x	(x)
4 – kennisoverdracht stimuleren en nieuwe maatregelen ontwikkelen	Geen (directe) milieueffecten						
5 – Begeleiding	Geen (directe) milieueffecten						

4.2.2 Specifieke aandachtspunten per discipline

- oppervlaktewater:
  - o oppervlaktewaterkwaliteit (uitspoeling van nutriënten, depositie van geërodeerd materiaal, verzurende en vermestende deposities)
  - o oppervlaktewaterkwantiteit
- bodem en grondwater:

- bodemkwaliteit (fosfaat, stikstof, organische koolstof, verzurende en vermestende deposities)
- bodemerosie
- bodemstructuur
- bodemgebruik
- grondwaterkwaliteit
- lucht en klimaat:
  - luchtkwaliteit (ammoniakemissies, verzurende en vermestende deposities, emissies van broeikasgassen, emissies van fijn stof, emissies door transport, ...)
  - energieverbruik
- biodiversiteit
  - biodiversiteit op landbouwpercelen
  - ecologische connectiviteit
  - impact van landbouwactiviteiten op natuurgebieden
- landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie
  - perceptieve kenmerken (landschapsbeeld)
  - landschapsstructuur
  - erfgoedaspecten (historisch waardevolle agrarische landschappen)
- mens
  - mobiliteit (vnl. mesttransporten)
  - invloed op landbouwsector (gebruikswaarde, economische waarde, landbouw-bedrijfsvoering)
  - beeld- en belevingswaarde
  - hinder en gezondheid
  - energie (groene stroom, warmterecuperatie)
- geluid
  - geluid van mesttransporten en bemestingsactiviteiten

4.3 (Gewest)grensoverschrijdende effecten

In overeenstemming met het verdrag van Espoo (Finland, 25 februari 1991, B.S. 21/12/1999) en de EG Richtlijn 97/11/EG van 3 maart 1997 dienen de gewestgrensoverschrijdende milieueffecten van het 6 mestactieprogramma geëvalueerd te worden.

In theorie kunnen bepaalde maatregelen van het MAP (gewest)grensoverschrijdende milieueffecten hebben op de aangrenzende delen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Waals Gewest, Nederland en Frankrijk. Maar aangezien de doelstelling van het plan de verbetering van de waterkwaliteit is, wordt ervan uitgegaan dat de eventuele grensoverschrijdende effecten ofwel positief ofwel niet aanzienlijk zullen zijn. Dit kan ook afgeleid worden uit de resultaten van de plan-MER van MAP 4 en MAP5 (zie Bijlage 1).

Aangezien er geen aanzienlijk negatieve grensoverschrijdende effecten te verwachten zijn, wordt een grensoverschrijdende MER-procedure niet zinvol geacht. De aangrenzende gewesten en lidstaten zullen wel door Dienst Mer geïnformeerd worden en verder betrokken worden indien deze dit wensen, conform het DABM.

4.4 Alternatieven en ontwikkelingsscenario's

4.4.1 Alternatieven

Het ontwerp actieprogramma voor de periode 2019-2022 houdt een aanzienlijke verscherping in van de maatregelen t.o.v. het vorig actieprogramma. Uit de tussentijdse evaluatie van MAP5 blijkt dat de waterkwaliteit in het Vlaamse landbouwgebied stagneert door regionale en lokale verschillen in uit- en afspoeling van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater. Het realiseren van een goede kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de waterlichamen is van essentieel belang en staat ingeschreven in de Europese kaderrichtlijn water. De uitvoering van het actieprogramma is dan ook essentieel om de Europese doelstellingen (cfr. kaderrichtlijn water en Nitraatrichtlijn) te halen.

Gezien het MAP op het Vlaams Grondgebied uitvoering geeft aan de Europese Nitraatrichtlijn, is het nulalternatief (niets doen) in casu dan ook niet aan de orde.

Mogelijke alternatieven voor MAP6 situeren zich vnl. in de uitvoeringsmodaliteiten van de voorgestelde maatregelen. Dergelijke alternatieven zullen voortkomen uit de effectbeoordeling zelf.

4.4.2 Ontwikkelingsscenario's

Ontwikkelingsscenario's zijn stedenbouwkundige, infrastructurele en beleidsmatige ontwikkelingen die zich in de nabije toekomst onafhankelijk van het plan zullen voordoen, maar wel impact hebben op het plangebied en/of de potentiële effecten van het plan. Aangezien het plangebied heel Vlaanderen omvat, zijn er duizenden ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de Vlaamse landbouwsector.

Onderstaande ontwikkelingsscenario's worden in principe relevant geacht op het niveau van het mestactieprogramma:

- Maatregelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) onder andere Beheersovereenkomsten en agromilieumaatregelen uit PDPO III
- Stroomgebiedbeheerplannen (ecologisch oeverbeheer, e.d.)
- Programmatorische Aanpak Stikstofdeposities (PAS)

De elementen uit het GLB en PDPO III die relevant zijn voor het MAP worden onder de betreffende maatregelen behandeld, en derhalve onderworpen aan een milieubeoordeling. Het gaat hier concreet over maatregelen ter voorkoming van bodemerosie, agromilieumaatregelen en beheersovereenkomsten, en bijkomend de vergroening in kader van het huidige GLB.

In het MER wordt nagegaan of er een cumulatieve impact plaats vindt met mestgerelateerde maatregelen uit de Kaderrichtlijn Water.

Waar relevant zijn bovenvermelde ontwikkelingsscenario's aldus geïntegreerd in de beoordeling van het programma zelf.

De Programmatische Aanpak van de Stikstofdeposities (PAS) zal voornamelijk uitgevoerd worden via brongerichte maatregelen, gereguleerd via het vergunningenbeleid, en via herstelmaatregelen. Het mestactieplan is daarentegen generiek beleid.

5 Niet-technische samenvatting

5.1 Aanleiding voor het programma en het plan-MER

De **Europese Nitraatrichtlijn** (91/676/EEG) heeft als doel de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraten uit agrarisch bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. In uitvoering van de Nitraatrichtlijn stelt Vlaanderen om de vier jaar een nieuw mestactieprogramma op waarin verschillende maatregelen vastgelegd zijn om de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraten en eutrofiëring door stikstofverbindingen tegen te gaan. Momenteel loopt het vijfde mestactieprogramma voor de periode 2015-2018. Het Mestdecreet geeft uitvoering aan dit mestactieprogramma. Het zesde mestactieprogramma voor de periode 2019-2022 is in voorbereiding.

Een mestactieprogramma komt tot stand na een periode van overleg tussen Vlaanderen en het Directoraat-Generaal (DG) Milieu van de Europese Commissie (EC). Momenteel lopen besprekingen tussen Vlaanderen en DG Milieu van de EC over de inhoud van het **zesde mestactieprogramma 2019-2022**.

De Europese m.e.r.-richtlijn (2001/42/EC) brengt de verplichting mee dat een milieueffectbeoordeling moet worden uitgevoerd voor elk plan en programma die zou kunnen leiden tot activiteiten met mogelijke gevolgen voor het milieu. Dit plan-MER omvat de milieueffectenbeoordeling van het ontwerp-mestactieprogramma voor de periode 2019-2022 (MAP6).

5.2 Maatregelen van het Mestactieprogramma

Om de waterkwaliteit in Vlaanderen in lijn te brengen met de Europese doelstellingen, moeten de oorzaken van diffuse en direct nutriëntverliezen aangepakt worden. Het 6de actieprogramma is gericht op het creëren van de randvoorwaarden die garanderen dat

- de bemesting uitgevoerd wordt met de juiste mestsoort, in de juiste dosis, op het juiste tijdstip en met de meest optimale bemestingstechniek ('4J' principe);
- de bodemkwaliteit verbeterd wordt;
- directe verliezen aangepakt worden.

Er worden maatregelen uitgewerkt die zullen helpen bij het creëren van deze randvoorwaarden.

Het maatregelenpakket van MAP6 bouwt op logische wijze voort op MAP5. N.a.v. de tussentijdse evaluatie van MAP5, waarbij een stagnatie van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit [op niveau van Vlaanderen](#) werd vastgesteld, worden in 2018 reeds twee verscherpte maatregelen opgenomen:

- een nieuw systeem voor de correcte bepaling van de mestsamenstelling
- een verplichte 1 m brede bufferstrook langs alle waterlopen waar bemesting noch gewasbescherming toegestaan.

De maatregelen van MAP6 zijn gebaseerd op twee leidende principes:

- 1) betere implementatie en handhaving van bestaande maatregelen en instrumenten
- 2) bijkomende sector- en gebiedsgerichte maatregelen

Naast de maatregelen die onder deze twee leidende principes vallen, worden ter ondersteuning maatregelen genomen om de bodemkwaliteit te verbeteren, de kennisoverdracht en de ontwikkeling van nieuwe maatregelen te bevorderen en land- en tuinbouwers te begeleiden.

5.3 Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline

In onderstaande matrix wordt per maatregelengroep van het MAP per discipline aangegeven of er een (relevant) milieueffect te verwachten is. Enkel die verbanden worden aangegeven die van een

rechtstreekse, waarschijnlijke en significante aard zijn. Maatregelen met enkel indirecte milieueffecten – bv. handhaving – of met accidentele effecten worden buiten beschouwing gelaten. Gezien de maatregelen momenteel slechts gekend zijn op hoofdlijnen, worden in de tabel alle disciplines weergegeven waarop eventueel een effect kan verwacht worden. We maken hierbij onderscheid tussen ‘zeker een effect te verwachten’ (aangeduid met x) en ‘mogelijk een effect te verwachten’ (aangeduid met (x)).

Tabel 5-1: Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline

MAP-maatregelengroep	Oppervlaktewater	Bodem en grondwater	Lucht en klimaat	Biodiversiteit	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
1 – versterken van de handhaving en implementatie van bestaande maatregelen en instrumenten							
- Verbeterd in kaart brengen van nutriëntstromen	x	x	x	x	x	x	x
- Brongerichte maatregelen	x	x	x	x		x	
- Vereenvoudiging leidt tot versterkte implementatie	Geen (directe) milieueffecten						
- Borging van maatregelen en instrumenten	Geen (directe) milieueffecten						
- Bedrijfsdoorlichtingen als sluitstuk van een effectieve handhaving	Geen (directe) milieueffecten						
2 – Het realiseren van bijkomende reducties van de nutriëntenvrachten door sector- en gebiedsgerichte maatregelen							
- Evenwichtsbemesting in de vollegrondsgroententeelt	x	x	x	x	x	x	(x)
- Aanpak voor grondloze tuinbouw	x	x	x	x	(x)	x	(x)
- Aanpak voor sappen van natte biomassa	x	x	x	x	(x)	x	(x)
- Risicobeoordeling van nutriëntverliezen als basis voor bemesting	x	x	x	x	(x)	x	(x)
- Reduceren van de risico's op nutriëntverliezen na het groeiseizoen	x	x	x	x	x	x	x
- Bijkomende mestopslagcapaciteit	x	x	x	x	x	x	x
- Teeltrotatie	x	x	x	x	x	x	
- Robuustere catchments	x	x	x	x	x	x	
- Water-land-schap als voorbeeldproject	Geen (directe) milieueffecten						
3 – Bodemkwaliteit verbeteren	x	x	x	x	x	x	(x)
4 – kennisoverdracht stimuleren en nieuwe maatregelen ontwikkelen	Geen (directe) milieueffecten						
5 – Begeleiding	Geen (directe) milieueffecten						

6 Verklarende woordenlijst en afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
ADLO	Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
Alternatief	Een andere keuzemogelijkheid, beantwoordend aan de doelstelling van het plan, omvattende: realisatie-, locatie- en uitvoeringsalternatief
BPA	Bijzonder Plan van Aanleg
BS	Belgisch Staatsblad
CO/CO₂	Koolstofmonoxide/koolstofdioxide
CVBB	Centrum voor voorlichting en begeleiding duurzame bemesting
depositie	Depositie is het neerslaan van minerale stoffen en gasen op een vaste ondergrond.
derogatie	Derogatie laat toe dat bedrijven meer dierlijke mest kunnen opbrengen dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N dierlijke mest per ha, dit onder strikte voorwaarden
DG	Directoraat - generaal
Discipline	Milieuaspect dat in het kader van milieueffectrapportage onderzocht wordt, door de regelgeving vastgelegd als de disciplines 'mens', 'fauna en flora', 'bodem', 'water', 'lucht', 'licht, warmte en straling', 'geluid en trillingen', 'klimaat', 'landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie'
EC	Europese Commissie
Emissie	Uitstoot van stoffen in de omgevingslucht
Geplande situatie	Toestand van het studiegebied tijdens en na de uitvoering van het plan
HHZ	Hydrogeologisch homogene zone Zones gekenmerkt door vergelijkbare nitraattransport en -afbraak in de bovenste watervoerende laag.
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
Immissie	De wijziging van de aanwezigheid van verontreinigingsfactoren in atmosfeer, bodem of water rond één of meer bronnen van verontreiniging ten gevolge van emissie uit deze bron(nen)
Ingreep-effectenschema	Schema of netwerk dat de relatie tussen de milieu
Integraal waterbeleid	Het beleid gericht op het gecoördineerd en geïntegreerd ontwikkelen, beheren en herstellen van watersystemen met het oog op het bereiken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor het behoud van dit watersysteem als zodanig, en met het oog op het multifunctionele gebruik, waarbij de behoeften van de huidige en komende generaties in rekening wordt gebracht
KRW	Kaderrichtlijn water
LNE	Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
MAP	mestactieplan
MAP4	Vierde mestactieplan (periode 2011-2014)
MAP5	Vijfde mestactieplan (periode 2015-2018)
MB	Ministerieel besluit

MER	Milieueffectrapport (het rapport): milieueffectrapport over een plan of programma: een openbaar document waarin, van een voorgenomen plan of programma en van de redelijkerwijze in beschouwing te nemen alternatieven, de te verwachten gevolgen voor mens en milieu in hun onderlinge samenhang op een systematische en wetenschappelijk verantwoorde wijze worden geanalyseerd en geëvalueerd, en aangegeven wordt op welke wijze de aanzienlijke milieueffecten vermeden, beperkt, verholpen of gecompenseerd kunnen worden (bron: mer-decreet van 18/12/2002)
m.e.r.	Milieueffectrapportage (het proces): de procedure die al dan niet leidt tot het opstellen en goedkeuren van een milieueffectrapport over een voorgenomen actie en in voorkomend geval tot het gebruik ervan als hulpmiddel bij de besluitvorming omtrent deze actie (bron: mer-decreet van 18/12/2002)
MER-deskundige	Natuurlijke of rechtspersonen door de Vlaamse minister bevoegd voor het leefmilieu als deskundige voor het opstellen van een milieu-effectrapport in een of meerdere disciplines 'mens', 'fauna en flora', 'bodem', 'water', 'lucht', 'licht, warmte en straling', 'geluid en trillingen', 'klimaat' en 'monumenten en landschappen en materiële goederen in het algemeen'
mineralisatie	Mineralisatie is het proces waarbij organische verbindingen, zoals plantenresten, in of op de bodem door micro-organismen (reducenten) worden omgezet in anorganische (minerale) verbindingen (vb. nitraat, koolstofdioxide)
OMAP	Opvolgingscommissie mestactieplan
Ontwikkelingsscenario	Beschrijft de evolutie van het studiegebied in de toekomst, rekening houdend met de autonome evolutie van het gebied en met de evolutie onder invloed van plannen en beleidsopties
N	stikstof
NO_x	Stikstofoxiden
P	fosfor
P₂O₅	fosfaat
PM_{2,5}	Uiterst fijn stof met aerodynamische diameter van minder dan 2,5 µm
PM₁₀	Fijn stof met aerodynamische diameter van minder dan 10 µm
Referentiesituatie	De toestand van het studiegebied, waarnaar gerefereerd wordt in functie van de effectvoorspelling, omvattende: de huidige, gewijzigde en de wenselijke situatie
Relict	Een relict is een overblijfsel uit vroegere tijd dat nog getuigt van de toestand die toenmaals was. Met betrekking tot landschappen kunnen relicten zeer divers in aard zijn en getuigen in vele gevallen van een wordingsgeschiedenis. In wezen zijn dit punt-, lijn- en vlakvormige relicten
Remediërende maatregel	Maatregelen die voorgesteld worden om nadelige milieueffecten van het plan te vermijden, te beperken en zoveel mogelijk te verhelpen
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RUP	Ruimtelijk Uitvoeringsplan
Stoppel	deel van een korenhalm dat boven het maaiveld blijft uitsteken nadat bij de oogst de bovenkanten van de planten handmatig door een sikkel of machinaal door een maaidorser zijn verwijderd. Stoppels worden in de herfst ondergeploegd en dienen zo als grondverbeteraar
Studiegebied	Het gebied dat bestudeerd wordt in functie van het vaststellen van de milieu-effecten en afhankelijk is van de invloedssfeer van de milieueffecten

VAC	Vlaams Agrarisch Centrum
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
Watertoets	Met de “watertoets” gaat de overheid na of een ingreep schade kan veroorzaken aan het watersysteem. Het watersysteem is het geheel van alle oppervlaktewater (gaande van water dat een helling afstroomt tot de rivieren), het grondwater en de natuur die daarbij hoort

DEEL 2 BIJLAGEN

Bijlage 1 Conclusie plan-MER Mestactieprogramma 2015-2018 (MAP5) in het kader van de Nitraatrichtlijn

---

Hieronder wordt een synthese weergegeven van de voornaamste milieueffecten van MAP4 en MAP5 binnen de verschillende disciplines en worden verbanden gelegd tussen disciplines. De effecten van MAP4 en MAP5 zijn op hoofdlijnen dezelfde, maar MAP5 werd dusdanig uitgewerkt dat de positieve effecten van MAP4 versterkt worden en een aantal negatieve neveneffecten gemilderd worden. Essentieel daarbij zijn een meer gebieds- en bedrijfsgerichte aanpak, en een meer doorgedreven controlesysteem.

Inzake **water** leiden de stikstofbestedingsnormen, gestoeld op het principe van evenwichtsbemesting, tot minder verliezen van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater, en aldus tot een verbeterde waterkwaliteit, en tot minder verzurende en vermestende deposities. Deze positieve effecten worden nog versterkt door:

- de strengere stikstofbestedingsnormen voor zandgronden (kwetsbaarder voor uitspoeling)
- de verdere aanscherping van de fosfaatbestedingsnormen i.f.v. fosfaatbeschikbaarheid van de bodem, met specifieke normen in fosfaatverzadigde gebieden
- het bestedingsverbod op steile hellingen
- de beperkingen inzake uitrijperiode
- het stimuleren van nateelten en gewascombinaties (waardoor meer nutriënten worden opgenomen)
- specifieke maatregelen voor de nutriëntintensieve groententeelt
- (in MAP5) geoptimaliseerde bestedingsvrije zones langs waterlopen.

Daarnaast kan als kanttekening meegegeven worden dat, omwille van de hoge historische fosfor-toestand van de landbouwbodem in grote delen van Vlaanderen, op korte termijn geen zichtbare verbetering kan zijn van de waterkwaliteit (sterke lange termijn buffering).

Inzake **bodem** leiden de strengere fosfaatbestedingsnormen op termijn tot een verbetering van de fosfaattoestand van de bodem ("fosfaatontmijning"). Een negatief neveneffect van de strengere bestedingsnormen is dat deze ook gepaard gaan met een verminderde inbreng van organische stof uit bemesting, en daardoor tot een daling van het koolstofgehalte in de bodem. Dit wordt tegengegaan door het stimuleren van het gebruik van compost en stalmest en door het stimuleren van eenvoudige mestbewerkingstechnieken om de N/P-verhouding te verbeteren. Door het bestedingsverbod op steile hellingen en door het stimuleren van nateelten wordt bodemerrosie beperkt.

De effecten inzake **fauna en flora** zijn vooral gekoppeld aan de effecten op water, bodem en (in mindere mate) lucht. De verbetering van de water- en bodemkwaliteit zorgt indirect voor een verbetering van de ecologische toestand van de waterlopen en de aanpalende zones, vooral ten aanzien van eutrofiëringsgevoelige fauna en flora. Er kan echter vastgesteld worden dat met name de fosfaatconcentraties binnen en in de omgeving van habitatrictlijngebieden met eutrofiëringsgevoelige vegetaties vaak nog de natuurgerichte drempelwaarden overschrijden.

De bestedingsbeperkingen hebben (beperkt) positieve effecten inzake **lucht** door de verlaagde emissies bij het bemesten van landbouwpercelen, stimuleren van nutriëntenarme voeders (verlaagde mestproductie en ammoniakemissie per dier) en de implementatie van ammoniakemissiearme stallen voor slachtkuikens en opfokpoeljen. De bijkomende mestopslag en –verwerking genereren ook ammoniak- en broeikasgasemissies, maar beduidend minder dan bij aanwending op landbouwgrond. Verhoogde mestopslag kan wel leiden tot meer lokale geurhinder.

Effecten inzake **geluid** beperken zich tot lokale geluidshinder van bijkomende mesttransporten (i.f.v. mestverwerking) en van de ventilatiesystemen van ammoniakemissiearme stallen.

Ook t.a.v. de discipline **landschap en erfgoed** zijn de effecten zeer beperkt en lokaal. Verhoogde mestopslag kan lokaal negatieve visuele effecten hebben op het landschap.

De effecten inzake **mens – ruimtelijke en sociale aspecten** situeren zich enerzijds op het vlak van de landbouwbedrijven zelf, waarvan de bedrijfsvoering beïnvloed zal worden door de wijziging van de bemestingsnormen en de andere voorwaarden opgelegd door het MAP. De strengere bemestingsnormen zullen – bij gelijk blijvende mestproductie – leiden tot meer mestopslag en – transporten, en de daarmee gepaard gaande lokale hinder. Het bemestingssysteem op basis van werkzame N (vrijwillig onder MAP4, verplicht onder MAP5) en de verfijning van de fosfaatbemestingsnormen in MAP5, waarbij afhankelijk van de teelt en de bodemkenmerken eventueel meer bemesting kan worden toegestaan, zorgt voor een optimaal evenwicht tussen bemesting en gewasopbrengsten, en dus tot een verhoging van de economische leefbaarheid van de landbouwbedrijven. Erosie-beperkende maatregelen verminderen het overstromingsrisico en de modderoverlast. De verbetering van de grondwaterkwaliteit is positief t.a.v. grondwaterwinning i.f.v. de drinkwatervoorziening.

De algemene planeffecten gelden eveneens **grensoverschrijdend**. Er worden geen aanzienlijke grensoverschrijdende effecten t.g.v. het mestactieprogramma verwacht.

De onderzochte **alternatieven** worden als volgt beoordeeld:

- De effecten van het niet toestaan van derogatie worden op niveau Vlaanderen beperkt ingeschat, omdat derogatie betrekking heeft op een beperkt deel van de landbouwoppervlakte (12% in 2013), verspreid over heel Vlaanderen, en omdat derogatie enkel wordt toegestaan voor teeltcombinaties met een hoge nutriëntenbehoefte, waardoor een verhoogde bemesting met dierlijke mest in principe niet leidt tot meer uitspoeling (de totale of werkzame N-bemestingsnorm blijft behouden).
- Het beperken van de uitbreidingsmogelijkheden van de veestapel via mestverwerking zorgt ofwel voor een status quo of inkrimping van de veestapel, en aldus tot minder mestproductie en de daaraan gekoppelde emissies naar water, bodem en lucht, ofwel voor een toename van de mesttransporten naar en bemesting in gebieden waar nog bemestings-marges zijn. Een uitbreidingsbeperking via mestverwerking zal dus wellicht enkel positieve effecten hebben in gebieden met veel intensieve veeteelt, en daarbuiten mogelijks negatieve effecten genereren.

Niettegenstaande de doorgaans positieve effecten van het mestactieprogramma, kan op basis van de trend van de periode 2010-2013 verwacht worden dat de verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit tot nu toe onvoldoende snel verloopt om de doelstellingen van MAP4 in 2014 en van MAP5 in 2018 te halen. Deze trendprognose kan uiteraard enkel rekening houden met de effecten van de maatregelen van MAP4. Uit de kwantitatieve analyse blijkt ook dat, alhoewel de algemene trend van de nitraat- en fosfaatconcentratie in de bodem en het water positief is, er gebieden voorkomen waar zich in de periode 2010-2013 een negatieve trend voordeed.

De trendprognose op bekkenniveau wijst uit dat de evolutie in de bekkens IJzer, Leie en Maas (vnl. het Antwerps gedeelte daarvan), die nog het verst van de doelstelling verwijderd zijn, bepalend zal zijn voor de mate waarin de doelstellingen in 2018 kunnen gehaald worden. In de 8 andere bekkens (en het Limburgs gedeelte van het Maasbekken) kan ervan uitgegaan worden dat de doelstelling voor 2018 inzake nitraat kan gehaald worden, rekening houdend met de verstrengingsmaatregelen die opgelegd worden in MAP5.

Er kan dus duidelijk gesteld worden dat de bijkomende maatregelen en optimalisaties voorzien in MAP5 t.o.v. MAP4 absoluut noodzakelijk zullen zijn om de gestelde kwaliteitsdoelstellingen tegen 2018 te kunnen halen. Maar of de maatregelen van MAP5 daartoe zullen volstaan, kan op heden niet bepaald worden. Het maatregelenpakket op zich wordt daarbij echter als adequaat beoordeeld; het is vooral de gebieds- en bedrijfsgerichte toepassing ervan die bepalend zal zijn voor het halen van de plandoelstellingen. Een voortdurende gebieds- en bedrijfsgerichte monitoring en controle in de loop van het programma zal derhalve essentieel zijn.

Naast dit algemeen aandachtspunt, kunnen volgende specifieke milderende maatregelen voorgesteld worden:

- De negatieve effecten van bijkomende mestopslag op het bedrijf inzake water, lucht, hinder en visuele impact moeten maximaal beperkt worden door een gepaste technisch inrichting en landschappelijke inpassing van de opslagruimtes.
- Indien de algemene bemestingsbeperkingen de ontwikkeling van biologische landbouw beperken – t.g.v. de daaraan gekoppelde beperking van gebruik van compost en stalmest – is het aangewezen om voor een specifiek bemestingssysteem uit te werken voor de biologische landbouw.

Het is aangewezen om beschermingszones voor drinkwatergebieden en kwetsbare ondergronden op te volgen. Het MAP voorziet reeds een bemestingsverbod voor de beschermingszones type 1 van de grondwaterwingebieden. Daarnaast worden de gebieden waar de oppervlakte- of grondwaterkwaliteit niet goed evolueert, opgenomen als focusgebied (jaarlijks herzien).

Bijlage 2   Maatregelen Mestactieprogramma 5

In deze bijlage wordt een samenvattende lijst van de maatregelen van MAP5 weergegeven. Het volledige definitieve 5de mestactieprogramma is raadpleegbaar op de VLM-website via volgende link: https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Algemeen/Definitief_Actieprogramma_2015-2018_NL.pdf.

Maatregelengroep V.1: Maatregelen m.b.t. evenwichtige bemesting i.f.v. de gewasbehoeften

Nr.	Titel
V.1.1	N- bemestingsnormen
V.1.2	Stimuleren aanleg winterbedekking en vanggewassen
V.1.3	Simuleren organisch materiaal in bodem: 50% van P-bemesting in rekening brengen voor compost en stalmest
V.1.4	Bemesten volgens specifiek adviessysteem in tuinbouwsector
V.1.5	N-bemestingsnormen a.d.h.v. werkzame N wordt verplicht
V.1.6	Strengere fosfaatbemestingsnormen i.f.v. fosfaatbeschikbaarheid in bodem
V.1.7	Van perceelsgerichte naar geïntegreerde bedrijfsgerichte bemestingsaanpak
V.1.8	Valorisatie van nutriënten uit mestverwerking/bewerking

Maatregelengroep V.2: Gebiedsgerichte aanpak met strengere maatregelen in focusgebieden

Nr.	Titel
V.2.1	Strengere nitraatresidurempelwaarden (2 nitraatresidurempelwaarden i.p.v. 4)
V.2.2	Aanscherping van de verbodsperiode bemesting voor focusbedrijven (voor verbodsperiode andere bedrijven: zie V.5.1)
V.2.3	Verplicht inzaaien van vanggewassen
V.2.4	Afbakening focusgebieden
V.2.5	Strengere transportregelgeving bij vaststelling van inbreuken

Maatregelengroep V.3: Maatregelen bij een te hoog nitraatresidu

Nr.	Titel
V.3.1	Nitraatresiducontrole op een perceel in jaar X
V.3.2	Autocontrole in jaar X+1 bij een te hoog nitraatresidu in jaar X
V.3.3	Focusbedrijven
V.3.4	Bijkomende maatregelen level I en level II voor focusbedrijven met substantiële overschrijding van de nitraatresidurempelwaarde

---

Maatregelengroep V.4: Maatregelen m.b.t. productie van dierlijke mest

---

Nr.	Titel
V.4.1	Convenant nutriëntenarme voeders
V.4.2	Betere opvolging P in mestverwerking
V.4.3	Opvolging capaciteit mestverwerking
V.4.4	Beperking van de mestproductie

Maatregelengroep V.5: Maatregelen m.b.t. opbrengen van dierlijke mest

---

Nr.	Titel
V.5.1	Aanpassingen aan de verbodsperiode bemesting
V.5.2	Aanpassing van de verbodsperiode voor opslag op de kopakker indien uit pilotstudie blijkt dat er geen bijkomende verliezen naar milieu worden veroorzaakt
V.5.3	Geen bemesting na de hoofdteelt met vloeibare dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen tenzij 60 kg N/ha na granen, vlas en koolzaad en indien een vanggewas wordt ingezaaid voor 1 september
V.5.4	Verbod op de toepassing van meststoffen op steile hellingen met een hellingspercentage van minstens 15 %
V.5.5	Bemestingsvrije zones langs waterlopen

Maatregelengroep V.6: Maatregelen m.b.t. reduceren van ammoniakemissie

---

Nr.	Titel
V.6.1	Uitbreiden lijst ammoniakemissiearme stalsystemen met systemen voor slachtkuikens en opfokpoeljen van slachtkuikens

---

Maatregelengroep V.7: Opvolging/begeleiding van bemesting door administratie/controle

---

Nr.	Titel
V.7.1	Uitbreiding SMIL (Staalname Melding Internet Loket)
V.7.2	Maatregelen bij te hoog nitraatresidu
V.7.3	Begeleiding grondloze tuinbouwbedrijven
V.7.4	Sancties bij niet uitvoeren maatregelen nitraatresidu
V.7.5	Nitraatresidubepaling op kosten landbouwer bij inbreuken mestwetgeving / overschrijden drempelwaarden
V.7.6	Aanpassing burenregeling
V.7.7	Mesttransportregelingen
V.7.8	Opvolging grensboeren

Maatregelengroep V.7: Opvolging/begeleiding van bemesting door administratie/controle

---

Nr.	Titel
V.7.9	Verstrenge opvolging (samenstelling) van diervoeders
V.7.10	Verstrenge opvolging van het aantal varkens en pluimvee
V.7.11	Gerichte opvolging van de mestbalans op bedrijfsniveau door de administratie
V.7.12	Aanscherpingen van controle mesttransporten
V.7.13	Gebiedsgerichte aanpak: hogere controledruk in focusgebieden
V.7.14	Versterking administratieve controle: nutriëntenbalans vormt een instrument voor risicoanalyse (incl. controle op duurzaam gebruik nutriënten)
V.7.15	Automatisering informatie-uitwisseling
V.7.16	Doorgevoerde begeleiding van landbouwers
V.7.17	Meer on-site controles
V.7.18	Verstrenge opvolging van het gebruik van kunstmest

Maatregelengroep V.8: Maatregelen voor waterkwaliteit

Nr.	Titel
V.8.1	Erosiebestrijding
V.8.2	Agromilieumaatregelen gericht op waterkwaliteit uit PDPO III
V.8.3	Instrumenten voor landinrichting
V.8.4	Stimuli mestopslag

Maatregelengroep V.9: Wetenschappelijk onderzoek

Nr.	Titel
V.9.1	Opslag dierlijke mest op kopakker
V.9.2	Bemestingsvrije zones langs waterlopen
V.9.3	Nutriëntrecuperatie uit dierlijke mest

Maatregelengroep V.10: Andere flankerende maatregelen

Nr.	Titel
V.10.1	Meer coördinatie in wetenschappelijk onderzoek inzake bemesting
V.10.2	Waterkwaliteitsgroepen (CVBB)
V.10.3	OMAP
V.10.4	Intensieve begeleiding landbouwers

Maatregelengroep V.10: Andere flankerende maatregelen

Nr.	Titel
V.10.5	Vergroening in kader van Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
V.10.6	Geïntegreerde realisatie van milieudoelstellingen in aangeduide projectgebieden

---